

Nejasna granica između države, stranke i predsednika Srbije

Monitoring izbora 2023

Kampanja za parlamentarne i lokalne izbore iz decembra 2023. -

funkcionerska kampanja i njeno medijsko praćenje

Transparentnost Srbija

Beograd, decembar 2023.

Sadržaj

Uvodne napomene	3
Razlozi za monitoring.....	3
Promotivne aktivnosti, funkcionerska kampanja i kršenje zakona - sličnosti i razlike	4
Metodologija i uzorak.....	7
Glavni nalazi i specifičnosti ove kampanje	9
Statistika funkcionerske kampanje.....	12
Promotivne aktivnosti i drugi karakteristični primeri iz kampanje	16
Izborna tišina	23
Naslovne stranice – pohvalnice i poternice.....	24
Funkcionerska kampanja, aktivnosti funkcionera i izborni blokovi u centralnim informativnim emisijama.....	35
Preporuke	51

Uvodne napomene

Razlozi za monitoring

Transparentnost Srbija prati aktivnosti javnih funkcionera od 2012. godine, tokom izbornih kampanja 2012¹, 2014², 2016³, 2017⁴, 2018⁵, 2020⁶ i 2022⁷. godine. Prvi monitoring pratio je samo rast ukupnog broja aktivnosti funkcionera tokom izborne kampanje u odnosu na referentni period nu neizbornoj godini, odnosno periodu. Stalna metodologija, uvedena je 2013. godine i već od izbora 2014. do danas svi rezultati su uporedivi. Od 2017. godine deo monitoringa je praćenje na koji našin su aktivnosti funkcionera, posebno one promotivne, predstavljene u elektronskim medijima, u poređenju sa predstavljanjem stranačkih aktivnosti. Ovaj monitoring se sprovodi kroz uzorak centralnih informativnih emisija pet TV stanica. Od te godine prati se i pojavljivanje funkcionera, predstavnika listi i drugih relevantnih predstavnika političkih subjekata na naslovnim stranicama štampe.

TS prati i postupanje državnih organa, u okviru njihovih nadležnosti, u vezi sa kampanjom - sumnjama na prekršaje, krivična dela, zloupotrebe i druge oblike delovanja na koje mogu da ukažu, da ih sankcionišu ili da pokrenu postupke za sankcionisanje⁸. U ovom segmentu poseban fokus je na prijavama koje sama TS podnosi zbog nepravilnosti uočenih tokom monitoringa. U svim izveštajima, pored kvantitativnih pokazatelja, dešavanja tokom kampanje ilustrovana su brojnim primerima.

TS redovno prati (od 2004. godine) i finansiranje izborne kampanje, troškove oglašavanja⁹. Na izborima 2020¹⁰. i 2022¹¹. godine TS je pratila i transparentnost finansiranja izborne kampanje.

Svi dosadašnji monitorinzi nedvosmisleno pokazuju da tokom izborne kampanje značajno raste broj promotivnih događaja, čiji je osnovni cilj da funkcioneri koje birači povezuju sa određenim partijama ili izbornim listama, dobiju prostor u medijima. Ovo povećanje je vidljivo u svim izbornim ciklusima iako je od 2014. godine značajan broj funkcionera u "stalnoj izbornoj kampanji", a u javnosti se pokušava stvoriti slika da su promotivne aktivnosti ne samo deo redovnog posla, već i obaveza za funkcionere.

Istovremeno, jača interesovanje za pojam funkcionerske kampanje. To je slučaj u zemlji, gde su i druge organizacije civilnog društva počele da prate ovu pojavu, mediji sve češće da postavljaju pitanje da li su aktivnosti, sa kojih su pozvani da izveštavaju, promotivne, odnosno deo funkcionerske kampanje, a jača interesovanje i u međunarodnim krugovima.

---

¹ <https://transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/Finansiranje%20kampanje%202012.pdf>

² <https://transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/13062014/Aktivnosti%20javnih%20funkcionera%20tokom%20kampanje%20za%20izbore%202014.%202013.06.2014.pdf>

³ https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Funkcionerska_kampanja_2016_izve%C5%A1taj_maj_2016.pdf

⁴ https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/funkcionerska_kampanja_2017_-_presek_28._marta.pdf

⁵ https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Izvestaj-o-izbornoj-kampanji-Beograd-2018.pdf

⁶ https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/Funkcionerska_kampanja_2020_jun_2020_-_konacni_izvestaj.pdf

⁷ <https://transparentnost.org.rs/images/stories/inicijativei analize/TS%20Monitoring%20izbora%202022%20završni%20izvestaj.pdf>

⁸ Analiza postupanja državnih organa u ovoj izbornoj kampanji predstavljena je u okviru posebnog izveštaja.

⁹ I ova analiza je deo posebnog izveštaja.

¹⁰ <https://transparentnost.org.rs/index.php/sr/projekti/189-transparentnost-finansiranja-izborne-kampanje>

¹¹ <https://transparentnost.org.rs/index.php/sr/projekti/278-trafika>

Naime, na funkcionersku kampanju ukazuju posmatračke misije OEBS/ODIHR u izveštajima sa nekoliko poslednjih izbornih ciklusa, a te ocene i opomene preuzima i Evropska komisija u svojim izveštajima u Srbiji.

Funkcionerska kampanja, međutim, i dalje nije zakonom regulisana. Krajem 2021. izmenjen je Zakon o elektronskim medijima i uvedeno je parcijalno ograničenje o izveštavanju o pojedinim aspektima funkcionerske kampanje. Naime, dopunom člana 47 uvedena je zabrana (formulisana da „mediji *ne mogu* izveštavati“ TV i radio stanicama (na koje se ZoEM odnosi) da tokom poslednjih 10 dana kampanje izveštavaju o otvaranju objekata i obeležavanju početka izgradnje objekata¹² ako na tim skupovima učestvuju javni funkcioneri koji su kandidati za predsednika Republike, poslanike ili. Novi ZoEM usvojen je 2023. a u njemu je ovaj period produžen na 30 dana, ali je funkcionerska kampanja zapravo ostala neregulisana.

Transparentnost Srbija se zbog svega navedenog odlučila da i u ovom izbornom ciklus, osmom zaredom, prati aktivnosti državnih funkcionera, odnosno "funkcionersku kampanju", u okviru šireg projekta monitoringa izbora 2023.

Promotivne aktivnosti, funkcionerska kampanja i kršenje zakona - sličnosti i razlike

"**Funkcionerska kampanja**" je izraz kojim Transparentnost Srbija označava aktivnosti javnih funkcionera u predizbornom periodu, tokom izborne kampanje, koje se prikazuju kao njihov "redovan rad", a suštinski su deo političke promocije. U užem smislu funkcionerska kampanja najčešće se manifestuje kroz **promotivne aktivnosti funkcionera**: posete firmama, školama, bolnicama, sudovima, otvaranje fabrika, gradilišta, sajмова, potpisivanja ugovora i memoranduma o izgradnji i ulaganju, stipendiranju, predstavljanje planova izgradnje, uručenje stipendija, pomoći i poklona, razgovor sa građanima, radnicima.

I druge aktivnosti funkcionera mogu imati promotivne elemente, kao što su posete inostranstvu, sastanci u kabinetu sa domaćim i stranim zvaničnicima, sportistima i sl, sastanci na terenu sa domaćim zvaničnicima i učešće funkcionera na manifestacijama (konferencije, skupovi, okrugli stolovi, svečane akademije, obeležavanja značajnih datuma), ali one nisu obuhvaćene u zbiru „promotivnih aktivnosti“.

Za praktičnu identifikaciju "**promotivnih aktivnosti**" u okviru funkcionerske kampanje mogu poslužiti dva test pitanja – da li je ova aktivnost nešto što će biti iole bitno nakon protoka određenog perioda (kakav će biti efekat) i da li bi se ovo desilo i da li bi funkcionisalo bez prisustva javnog funkcionera.

O promotivnim aktivnostima mediji izveštavaju u informativnom programu, van blokova namenjenih za stranačku promociju. Ovaj oblik izborne propagande nije obuhvaćen propisima koji uređuju pristup učesnika izbora medijima (npr. ravnomerno predstavljanje izbornih lista).

Pošto zakonski nema tretman predizborne propagande, pojavljivanje državno-stranačkih lidera u informativnom programu ne ulazi ni u prikaz troškova izborne kampanje niti podleže kontroli finansijskih izveštaja političkih subjekata. S druge strane, takva promocija nesumnjivo vredi značajno više nego otvorena propaganda, kako zbog toga što se plasira u kontekstu „objektivnog izveštavanja“, tako i zbog činjenice da je gledanost informativnog programa daleko veća nego gledanost reklama.

---

¹² ...javnim skupovima na kojima se otvaraju infrastrukturni i drugi objekti (putevi, mostovi, škole, bolnice, fabrike i sl.), odnosno obeležava početak izgradnje takvih objekata

Važno je napomenuti da sama "funkcionerska kampanja", odnosno pojavljivanje funkcionera na promotivnim događajima (pseudodogađajima), ne predstavlja kršenje bilo kog propisa u Srbiji, sve dok nema direktne zloupotrebe javnih resursa u stranačke svrhe, u smislu ograničenja iz Zakona o sprečavanju korupcije. U okviru funkcionerske kampanje moguće je utvrditi i sumnje na prekršaje, što je, takođe, zabeleženo u prethodnim monitorinzima.

TS je od 2012. godine pokretala više inicijativa za pravno regulisanje, odnosno ograničavanje, funkcionerske kampanje. Poslednja prilika da se to učini propuštena je kada je izmenjeno nekoliko propisa u okviru dijaloga političkih partija usmerenog na poboljšanje uslova za održavanje izbora, u februaru 2022. godine, kada je usvojen ceo set izbornih propisa koji se odnose na izborne uslove i procedure.

Pitanje funkcionerske kampanje nije, međutim, regulisano na sistemski način, kako je TS predlagala u proteklom periodu, ograničavanjem aktivnosti funkcionera, već je kroz izmene Zakona o elektronskim medijima, a potom i izmenom te odredbe u novom ZoEM iz 2023. godine, parcijalno regulisano izveštavanje pojedinih medija o pojedinim aktivnostima, pojedinim funkcionera u jednom delu kampanje.

Uvedeno ograničenje se odnosi samo na elektronske medije (TV i radio stanice), samo na period 30 dana (prvobitno 10, novim zakonom produženo na 30) pre dana održavanja izbora, samo na kandidate na izborima i samo na određene aktivnosti: "Trideset dana pre dana određenog za glasanje mediji ne mogu izveštavati o zvaničnim javnim skupovima na kojima se otvaraju infrastrukturni i drugi objekti (putevi, mostovi, škole, bolnice, fabrike i sl.), odnosno obeležava početak izgradnje takvih objekata ako na tim skupovima učestvuju javni funkcioneri koji su kandidati za predsednika Republike, narodne poslanike, poslanike u skupštini autonomne pokrajine i odbornike u skupštini jedinice lokalne samouprave!"¹³.

Takvo rešenje ni izbliza ne rešava problem intenzivne „funkcionerske kampanje“ koja je u medijima, u prethodnom periodu bila znatno zastupljenija od predstavljanja programa učesnika na izborima i plaćenog oglašavanja. To se pokazalo i u monitoringu izborne kampanje 2022. godine, a naročito u monitoringu 2023. godine.

Ova zabrana je nedovoljna iz sledećih razloga: 1) Nisu obuhvaćeni štampani i internet mediji; 2) zabrana važi samo u poslednjih 30 dana, a ne i tokom cele izborne kampanje; 3) zabrana se vezuje isključivo za javne skupove na kojima se otvaraju infrastrukturni i drugi objekti (putevi, mostovi, škole, bolnice, fabrike i sl.), ili obeležava početak izgradnje takvih objekata, a ne važi, na primer, kada javni funkcioneri tokom kampanje obilaze radove koji su već započeti a ne i završeni niti kada posećuju već postojeće javne i privatne objekte ili lokacije na kojima se planira izgradnja objekata; 4) zabrana se ne odnosi na sve javne funkcionere, već samo za one koji su kandidati na izborima. Umesto njih, na ovaj način sebe i svoju izbornu listu mogu da promovišu aktuelni javni funkcioneri koji su „viđeni“ za mesto budućeg premijera ili ministra, a nisu kandidati za narodne poslanike.

Odredba Zakona o sprečavanju korupcije, koja se odnosi na razdvajanje javne od političke funkcije, takođe je izmenjena 2022. godine, ali u veoma ograničenom obimu.

Na osnovu tih izmena konačno je uvedena obaveza za predsednika Republike da uvek i nedvosmisleno predoči sagovornicima i javnosti da li iznosi stav državnog organa ili političke stranke na čijem je čelu ili koju predstavlja. Ovu obavezu je aktuelni predsednik Srbije serijski kršio tokom kampanje 2023. godine, ali se u javnosti nije pojavio dokaz da je ASK to kršenje sankcionisala.

Za rešavanje problema funkcionerske kampanje je neophodno da se uspostave pravila na osnovu kojih bi se promotivne aktivnosti javnih funkcionera u doba pred izbore svele na neophodni minimum, odnosno samo na

---

¹³ Zakon o elektronskim medijima, član 62, stav 7. „Obaveze pružalaca medijske usluge u odnosu na izbornu kampanju“

situacije kada je reč o neodložnim aktivnostima koje samo ti funkcioneri mogu da obave zbog ispunjavanja zakonskih obaveza ili održavanja međunarodnih odnosa. U to svakako ne spadaju obilasci škola, bolnica, socijalnih centara, fabrika, gradilišta i slično.

Pored toga, neophodno je proširiti pojam javnih resursa čije korišćenje je zabranjeno za potrebe političke promocije, tako da se obuhvati ne samo postojeća javna imovina, već i odricanje od budućih javnih prihoda i preuzimanje obaveza na teret budžeta (npr. vanredna socijalna pomoć, oprost dugova prema komunalnim preduzećima i slično). U kampanji 2023. godine ovakve zloupotrebe javnih resursa po obimu su nekoliko desetina puta prevazišle vrednost oglašavanja učesnika na izborima, a po uticaju na birače nedvosmisleno je imalo snažniji efekat i od funkcionerske kampanje. Naime, ne samo da su vesti i izjave funkcionera o korišćenju javnih resursa (vanredne podle novca određenim kategorijama stanovništva, otpisi i reprogrami dugova) dobile značajan medijski prostor, već se ova direktna novčana davanja mogu tumačiti kao indirektna kupovina glasova.

TS smatra da se ova oblast može urediti usvajanjem zakona koji bi regulisao dozvoljene aktivnosti državnih organa i funkcionera tokom izborne kampanje, a dodatno i propisima REM-a kojim bi se uredilo ili preporučilo na koji način mediji treba ili smeju da izveštavaju o takvim aktivnostima. Vanredna socijalna davanja potrebno je zabraniti i ograničiti na način kako je učinjeno u zakonodavstvu dve zemlje regiona (Severna Makedonija i Crna Gora) koje su se suočavale sa sličnim problemom.

Metodologija i uzorak

Monitoring funkcionerske kampanje obavljen je po istoj metodologiji kao i za prethodne izborne cikluse. Reč je o metodologiji koja je uspostavljena nakon prvog istraživanja, 2012. godine, kada su pored promotivnih aktivnosti uvedene još četiri kategorije. Reagujući na sve inovativnije vidove aktivnosti funkcionera u predizbornom periodu TS je šestu kategoriju aktivnosti (saopštenja) uvrstila u metodologiju 2017. godine, a 2020. godine i sedmu (obraćanja javnosti).

Podaci i poređenje aktivnosti u kampanji sa relevantnim neizbornim periodom u 2022. godini rađeni su kroz obradu aktivnosti iz svih sedam kategorija, dok su u uporednoj tabeli koja obuhvata sve cikluse i neizborne referentne periode od 2013. godine do danas izostavljene 6. i 7. kategorija radi lakše uporedivosti. Radi mogućnosti poređenja, a zbog različitog trajanja kampanja i monitoringa, u toj tabeli su aktivnosti predstavljene tako što su svedene na prosečan broj tokom jedne nedelje.

U ovom ciklusu posmatrane su aktivnosti funkcionera u periodu od raspisivanja parlamentarnih izbora, 1. novembra 2023, do dana izbora, 17. decembra 2023. Aktivnosti tokom 47 dana kampanje upoređene su sa aktivnostima tokom 47 dana u istom periodu 2022. godine (od 1. novembra do 17. decembra 2022).

Aktivnosti funkcionera podelili smo u sedam kategorija:

1 - Promotivne aktivnosti (posete firmama, školama, bolnicama, fabrikama, gradilištima, svečana otvaranja objekata i manifestacija, potpisivanja ugovora i memoranduma o izgradnji i ulaganju, stipendiranju, predstavljanje planova izgradnje, uručenje stipendija, pomoći i poklona, razgovori sa građanima, radnicima)

2 – Posete i sastanci u inostranstvu

3 - Sastanci (u kabinetu)

4 - Sastanci na terenu (sa domaćim zvaničnicima)

5 - Manifestacije (konferencije, skupovi, komemoracije, svečane akademije)

6 – Zvanična saopštenja (telegrami, poruke, čestitke, saopštenja o aktivnostima kao što su telefonski razgovori ili o objavama na društvenim mrežama i gostovanjima i izjavama datim za medije i slično)

7- Obračanja (u direktnom prenosu)

Treba obratiti pažnju da pored promotivnih aktivnosti i druge aktivnosti (sastanci u kabinetu ili u inostranstvu) mogu imati značajan promotivni efekat (što se odražava na zastupljenost u medijima, pojavljivanje na naslovnim stranicama), ali one nisu računane kao promotivne za potrebe ove statistike.

Posete funkcionera jednom mestu, tokom kojih su imali više promotivnih aktivnosti (npr. poseta školi i fabrici u istom mestu) tretirani su kao jedan promotivni događaj, s obzirom na to da su i mediji sa takvih događaja uglavnom imali jedan izveštaj. Na "turnejama", tokom kojih su organizovane promotivne aktivnosti u više opština u jednom danu, svaka opština je računata kao jedna aktivnost, jer je, pored izveštaja nacionalnih medija (koji su možda prenosili samo jednu vest), u obzir uzet i efekat izveštavanja lokalnih medija, odnosno njihov uticaj na birače. Putovanja zvaničnika u inostranstvo računata su kao jedna aktivnost, bez obzira na trajanje posete i broj sastanaka i aktivnosti koje su tamo realizovane.

Nisu uzete u računicu redovne aktivnosti (sednice vlade, privremenog organa i slično) kao ni stranačke aktivnosti, koje su najavljene i realizovane kao takve. Stranačke aktivnosti koje su kombinovane sa

aktivnostima funkcionera jesu, međutim, analizirane u posebnom delu ovog izveštaja u onoj meri u kojoj su se preplitale sa zvaničnim državnim aktivnostima, posebno u slučaju predsednika Republike, koji se u tom svojstvu pojavljivao na stranačkim skupovima.

Posmatrano je 19 funkcionera - 18 republičkih, među kojima su predsednik Republike, predsednik Narodne skupštine, 16 članova vlade i jedan lokalni - predsednik Privremenog organa Grada Beograda: predsednik Srbije Aleksandar Vučić, predsednik Skupštine Srbije Vladimir Orlić, predsednica Vlade Srbije Ana Brnabić, potpredsednici Vlade i ministri Ivica Dačić, Siniša Mali i Miloš Vučević, ministri Irena Vujović, Goran Vesić, Tomislav Momirović, Aleksandar Martinović, Bratislav Gašić, Dubravka Đedović Handanović, Maja Popović, Nikola Selaković, Darija Kisić-Tepavčević, Zoran Gajić, Danica Grujičić, Jelena Tanasković i predsednik Privremenog organa Grada Beograda Aleksandar Šapić.

Informacije o aktivnostima funkcionera prikupljane su iz najava i vesti Novinske agencije Beta, najava na sajtu Vlade Srbije, saopštenja i informacija o aktivnostima na sajtovima Vlade Srbije, resornih ministarstava i državnih organa, uključujući i sajt predsednika Republike, sajta grada Beograda, iz drugih medija dostupnih na internetu i iz pres klipinga.

Među izvore nisu uvršteni Fejsbuk, Instagram i Tviter nalozi, ali su objave na zvaničnim nalozima funkcionera uvrštene u kategoriju "saopštenja" ako su prenošene na sajtovima državnih organa, ili u posmatranim medijima, čak i kada nisu objavljene na sajtovima organa.

U analizi smo ukazali na karakteristične slučajeve funkcionerske kampanje i specifične slučajeve kršenja i zaobilaženja propisa, o kojima smo izvestili i organe nadležne za dalje postupanje.

Za potrebe analize plasmana funkcionerske kampanje u elektronskim medijima, posmatrane su centralne informativne emisije pet TV stanica (RTS, N1, Prva, Studio B i Pink) u tri dana kampanje. Utvrdili smo koliko sekundi i koliko priloga su u posmatranim emisijama dobili predsednik Srbije (čije ime nosi lista okupljena oko SNS) i drugi funkcioneri iz partija koje učestvuju na izborima, a koliko su liste dobile u okviru predizbornih blokova. Utvrdili smo i koje promotivne i druge aktivnosti funkcionera su uvrštene u posmatrane vesti, a koje su u ovim medijima i ovim terminima ostale bez odjeka.

Analizirane su naslovne stranice 13 dnevnih listova (Alo, Blic, Danas, Dnevnik, Informer, Kurir, Narodne novine, Nova, Novosti, Politika, Sportski žurnal, Srpski telegraf, Vesti) u periodu od 2. novembra do 17. decembra. TS je pratila pojavljivanje funkcionera i kandidata, odnosno izbornih lista na naslovnim stranicama i kontekst pojavljivanja (negativan/neutralan/pozitivan).

Glavni nalazi i specifičnosti ove kampanje

Kampanju za parlamentarne, pokrajinske i lokalne izbore (u 65 od ukupno 170 opština, gradova i gradskih opština) održane¹⁴ 17. decembra 2023. godine obeležila je potpuna dominacija Srpske napredne stranke i naročito njenog doskorašnjeg predsednika Aleksandra Vučića. Ime Aleksandra Vučića nosile su liste stranaka okupljenih oko SNS na svim nivoima.

Funkcionerska kampanja

Aleksandar Vučić je na stranačkim skupovima nastupao kao predsednik Srbije, a ponekad je predstavljan kao „predsednik Srbije i član SNS“. U svojstvu predsednika tokom kampanje imao je 14 promotivnih aktivnosti (dvostruko više nego u istom, neizbornom periodu, prethodne godine) kao i niz drugih aktivnosti koje su imale promotivni karakter.

Drugi funkcioneri SNS su funkcionerskom kampanjom doprineli ovoj medijskoj dominaciji liste „Aleksandar Vučić – Srbija ne sme da stane“, posebno Goran Vesić sa 55, Aleksandar Šapić sa 44 i Darija Kisić Tepavčević sa 33 promotivne aktivnosti. Ukupno su funkcioneri iz uzorka¹⁵ imali 4,1 puta više promotivnih aktivnosti tokom kampanje, nego u istom, neizbornom periodu, prethodne godine.

TV gostovanja

Vučić je, prema evidenciji TS, imao u kampanji 19 televizijskih gostovanja ili direktnih uključenja (dužih od 10 minuta) u centralne informativne emisije u svojstvu predsednika Srbije i jedno (na RTS-u) u kome je formalno predstavljao listu. Gostovanja u najgledanijim terminima komercijalnih TV stanica sa nacionalnom pokrivenošću u svojstvu predsednika Srbije koristio je za promociju liste čiji je nosilac, napade na opoziciju, ali je istovremeno govorio i o poslovima iz nadležnosti predsednika i Vlade Srbije.

Izdvađa se „emisija“ nazvana po sloganu liste „Srbija ne sme da stane“, u kojoj su pored Vučića gosti bili i drugi funkcioneri sa liste oko SNS, u trajanju od 111 minuta, emitovana na TV Pink u četvrtak, 14. decembra uveče, pred početak izborne tišine. Emisija je imala sve karakteristike promotivnog programa, ali nije nosila oznaku zakupljenog termina.

Plaćena TV promocija

SNS je dominirala i u terminima namenjenim za plaćenu promociju, s obzirom na to da je za oglašavanje, samo na TV stanicama potrošila četiri puta više novca nego sve ostale liste i stranke zajedno (7,3 od ukupno 8,9 miliona evra, u slučaju da je ostvaren maksimalan popust u skladu sa objavljenim cenovnicima).

¹⁴ Istog dana održani su i izbori za poslanike Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine, koji nisu bili obuhvaćeni monitoringom

¹⁵ Predsednik Srbije, predsednik parlamenta, predsednica Vlade, 15 ministara i predsednik Privremenog organa Grada Beograda

TV stanice – večernje vesti

Lista oko SNS-a imala je zbirno najviše prostora i u terminima određenim za ravopravno predstavljanje svih učesnika na izborima u okviru centralnih informativnih emisija pet TV stanica koje su bile obuhvaćene monitoringom¹⁶. To je, međutim, bila samo dodatna promocija u poređenju sa vremenom dobijenim u vestima koje su se bavile aktivnostima (stvarnim redovnim ili promotivnim) javnih funkcionera koje gledaoci/birači identifikuju sa izbornom listom SNS.

Prilozi o aktivnostima predsednika Srbije i doskorašnjeg predsednika SNS-a, čije ime nosi lista okupljena oko naprednjaka, Aleksandar Vučića, trajali su 5.121 sekundu (1h 25min 21s) u dnevnicima pet posmatranih TV stanica u tri dana izborne kampanje – 23. novembra, 7. i 13. decembra.

Ako se na to doda 4.029 sekundi o aktivnostima republičkih i gradskih funkcionera iz partija sa liste "Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve" i 2.392 sekunde za tu listu u „izbornim blokovima“ dobija se zbir od 11.542 sekunde (3h 12 min 22 s). To je 2,5 puta više nego što su u izbornim blokovima dobile sve ostale liste zajedno (4.487 sekundi), uključujući i one koje su bile u vladajućoj koaliciji.

Treba uzeti u obzir da je najveća opoziciona lista imala i 441 sekundu „antikampanje“, odnosno predstavljanje u negativnom tonu na dve posmatrane TV stanice (Pink i Studio B), dok je vladajuća imala 278 negativno intonirane sekunde na jednoj TV stanici (N1).

Zabeleženo je i nekoliko priloga u kojima se nisu pojavljivali državni (ili gradski) funkcioneri ili stranački predstavnici, ali su imali jak promotivni, odnosno propagandni, efekat. Reč je o priložima u kojima sagovornici, građani, hvale Vladu i predsednika Srbije.

Ove „negativne“ sekunde kao i pohvale nisu uračunate u zbir vremena koje su dobile izborne liste.

Nijedna posmatrana TV stanica nije imala izborne tematske blokove u kojima bi predstavljala učesnike na izborima, odnosno njihove programske ili predizborne stavove o pojedinim važnim pitanjima. Većina TV stanica emitovala je u većini slučajeva snimke sa skupova ili izjave predstavnika stranaka.

Naslovne stranice

Vučić i SNS su suvereno vladali i naslovnim stranicama dnevnih listova¹⁷. Za 46 dana, od izdanja dan po raspisivanju izbora (2. novembar), do izdanja objavljenih na dan izbora (17. decembra). Vučić se na naslovnim stranicama pojavio 279 puta. Od toga 85% u pozitivnom tonu.

¹⁶ TS je posmatrala centralne večernje vesti 23. novembra, 7. i 13. decembra RTS-a, TV Prva, TV Pink, TV Studio B i TV N1

¹⁷ Detaljnije u poglavlju posvećenom analizi pojavljivanja stranačkih i državnih funkcionera na naslovnim stranicama dnevne štampe.

Drugi, pojedinačno, po broju pojavljivanja je Dragan Đilas – 65, od toga 7,7% u pozitivnom tonu.

Posmatrano zbirno, Vučić i lista SNS-a imali su 471 pojavljivanje (82,4% u pozitivnom kontekstu), od toga 145 kao glavna tema. Lista „Srbija protiv nasilja“ 145 pojavljivanja

(20,7% u pozitivnom kontekstu), od toga 50 puta kao glavna tema (46 u negativnom kontekstu). Vučić ili neko od drugih predstavnika liste SNS pojavili su se pet puta na naslovnoj stranici sportskog dnevnog lista „Sportski žurnal“.

Vučić se pojavljivao na naslovnim stranicama i tokom izborne tišine, a posebno je bizarna bila vest na naslovnoj stranici tabloida „Srpski telegraf“ naslovljena „Naša zemlja krupnim koracima ulazi u budućnost – U Srbiju stiže 10 puta moćniji superkompjuter“ bila ilustrovana fotografijom Aleksandra Vučića.

Prema oceni TS, i pored svega navedenog, ključni element ove kampanje bila su vanredna socijalna davanja i podela novca pojedinim kategorijama građana (penzioneri, srednjoškolci, studenti, osobe koje primaju socijalu pomoć, majke, onosno deca do 16 godina, dementni, slepi, teško bolesni, zaposleni u najvećem državnom preduzeću Elektroprivredi Srbije i preduzeću Pro TENT), u iznosu oko 400 miliona evra.

Najavama ovih isplata, njihovim komentarisanjem i izjavama, saopštenjama i vestima o njihovoj realizaciji ostvareno je dodatno medijsko prisustvo, ali je ipak najveći uticaj ostvaren samim isplatama, koje je TS okarakterisala ko svojevrsnu kupovinu glasova. Ovakva zloupotreba javnih resursa zakonom je zabranjena u dve zemlje regiona (Severna Makedonija i Crna Gora), a za uvođenje istovetnog ograničenja u propise u Srbiji TS se zalaže već nekoliko izbornih ciklusa.

Statistika funkcionerske kampanje

Ukupni broj promotivnih aktivnosti za 19 funkcionera iz uzorka¹⁸ bio je za 311% (4,1 puta) veći nego u istom periodu pre godinu dana, kada nije bilo izbora. Istovremeno je ukupan broj aktivnosti (iz svih kategorija) neznatno povećan (sa 599 na 603), što znači da su redovne, neatraktivne, „nepromotivne“ aktivnosti redukovane, bilo radi angažovanja u stranačkim promocijama, bilo radi promotivnih aktivnosti u svojstvu funkcionera. U tabeli se to najbolje vidi na primeru sastanaka u kabinetu, što je jedna od najredovnijih aktivnosti funkcionera – tokom 47 dana novembra i decembra 2022. godine bilo ih je 269, a tokom kampanje u 2023. godini 129.

Broj promotivnih aktivnosti 10 promotivno najagilnijih funkcionera je upetostručen – povećan je za 401 odsto.

Aleksandar Vučić je na stranačkim skupovima nastupao kao predsednik Srbije, a ponekad je predstavljao Srbiju kao „predsednik Srbije i član SNS“. U svojstvu predsednika tokom kampanje imao je 14 promotivnih aktivnosti (dvostruko više nego u istom, neizbornom periodu, prethodne godine) kao i niz drugih aktivnosti koje su imale promotivni karakter.

Drugi funkcioneri SNS su funkcionerskom kampanjom doprineli ovoj medijskoj dominaciji liste „Aleksandar Vučić – Srbija ne sme da stane“, posebno Goran Vesić sa 55, Aleksandar Šapić sa 44 i Darija Kisić Tepavčević sa 33 promotivne aktivnosti. Ovo troje su imali i procentualno najveći rast broja promotivnih aktivnosti u odnosu na neizborni period – Vesić 1275% (55/4), Kisić-Tepavčević 725% (333/4) i Šapić 633% (44/6). Visoko se kotira i Aleksandar Martinović sa rastom od 850%, ali uz nisku startnu osnovu – samo 2 u uporednom periodu 2022. godine i 19 u izbornoj kampanji.

I u ovoj kampanji zabeleženo je „kombinovanje“ funkcionerske kampanje i stranačkih aktivnosti – funkcioneri u nekom mestu borave na promotivnim aktivnostima, kao državni zvaničnici (poseta bolnici, sudu, gradilištu), a potom prisustvuju stranačkom mitingu u tom mestu. Takve kombinacije redovno je imao i glavni govornik na ovim stranačkim skupovima, Aleksandar Vučić, koji je na mitinzima predstavljan kao predsednik Srbije.

Treba napomenuti da je tokom monitoringa zapaženo da su značajan broj promotivnih aktivnosti imali i pojedini funkcioneri, prvenstveno ministri, koji nisu bili obuhvaćeni monitoringom, poput Slavie Đukić Dejanović. Od promotivno neaktivnih, a obuhvaćenih uzorkom, mogu se pomenuti Jelena Tanasković, Zoran Gajić, manje aktivna bila je i Maja Popović, dok je Irena Vujović potpuno nestala u drugom delu kampanje.

Ivica Dačić je i ovog puta, kao i u nekoliko ranijih izbornih ciklusa imao mali broj promotivnih aktivnosti (samo dve), i fokusirao se na stranačku kampanju.

¹⁸ Predsednik Srbije, predsednik parlamenta, predsednica Vlade, 15 ministara i predsednik Privremenog organa Grada Beograda

U ovoj kampanji moglo se uočiti i koliko je u praksi beskorisno „ograničenje“ funkcionerske kampanje uspostavljeno dopunom Zakona o elektronskim medijima. Zakon, naime zabranjuje (formulacija „mediji ne mogu izveštavati“) TV i radio stanicama da tokom poslednjih 30 dana kampanje izveštavaju o otvaranju objekata i obeležavanju početka izgradnje objekata ako na tim skupovima učestvuju javni funkcioneri koji su kandidati za predsednika Republike, poslanike ili odbornike. Funkcioneri koji nisu kandidati slobodno su otvarali radove i objekte, a oni koji jesu bili kandidati obilazili su gradilišta ili mesta gde će se tek graditi, ponekad i objekte koji su ranije rekonstruisani, izgrađeni, (svečano) otvoreni.

U kampanji je viđeno i pogrešno tumačenje ovog ograničenja, greškom ili zarad dodatne medijske pažnje, kada je Aleksandar Vučić održao govor u kome je poručio da ne može da drži govor na svečanosti povodom puštanja u rad gasne interkonekcije Srbija-Bugarska. Vučić, iako nosilac svih lista SNS-a, nije bio kandidat na ovim izborima.

Poređenje funkcionerske aktivnosti po kategorijama neizborni period 2022-2023 kampanja (47 dana u oba perioda)

*kategorije aktivnosti:	2022 neizborni period							uk	2023 kampanja							uk	Rast broja promotivnih aktivnosti u odnosu na 2022**
	1	2	3	4	5	6	7		1	2	3	4	5	6	7		
Aleksandar Vučić	7	6	32	0	2	20	2	69	14	2	24	1	3	8	0	52	100%
Ana Brnabić	8	5	21	0	8	7	0	49	5	2	28	0	1	2	1	39	-38%
Ivica Dačić	0	8	46	0	8	12	0	74	2	4	24	0	5	10	0	45	NA
Vladimir Orlić	0	1	21	0	8	0	0	30	8	2	11	0	2	3	0	26	NA
Siniša Mali	1	7	5	0	2	2	0	17	7	0	2	0	0	10	0	19	600%
Miloš Vučević	8	2	18	11	2	6	0	47	16	0	8	0	4	2	0	30	100%
Irena Vujović	7	1	4	0	1	3	0	16	9	0	0	0	1	0	0	10	29%
Goran Vesić	4	0	12	1	6	3	0	26	55	0	5	0	8	7	0	75	1275%
Tomislav Momirović	3	0	5	0	5	3	0	16	9	1	0	1	3	1	0	15	200%
Aleksandar Martinović	2	0	3	0	6	0	0	11	19	0	2	1	1	4	0	27	850%
Bratislav Gašić	5	1	25	0	0	3	0	34	24	0	3	0	3	0	0	30	380%
Danica Grujičić	4	0	5	0	7	1	0	17	20	0	4	1	11	0	0	36	400%
Nikola Selaković	6	0	6	1	8	1	0	22	12	0	2	1	5	0	0	20	100%
Darija Kisić Tepavčević	4	0	3	0	10	1	0	18	33	0	0	0	5	0	0	38	725%
Zoran Gajić	0	1	17	0	1	4	0	23	4	0	0	0	2	0	0	6	NA
Dubravka Đedović	4	1	18	0	8	1	0	32	14	1	7	0	7	3	0	32	250%
Maja Popović	1	2	11	0	6	1	0	21	7	1	3	3	0	3	0	17	600%
Jelena Tanasković	4	0	5	0	4	0	0	13	2	0	3	0	1	1	0	7	-50%
Aleksandar Šapić	6	0	12	0	4	2	0	24	44	0	3	0	3	28	1	79	633%
	74	35	269	13	96	70	2	559	304	13	129	8	65	82	2	603	311%

* 1 - Promotivne aktivnosti (posete firmama, školama, bolnicama, sudovima, otvaranje fabrika, gradilišta, sajmova, potpisivanja ugovora i memoranduma o izgradnji i ulaganju, stipendiranju, predstavljanje planova izgradnje, uručenje stipendija, pomoći i poklona, razgovor sa građanima, radnicima, prijem donacija, podela donacija)

2 - Sastanci u inostranstvu
3 - Sastanci (u kabinetu)
4 - Sastanci na terenu (sa domaćim zvaničnicima)
5 - Manifestacije (konferencije, skupovi)
6 - Saopštenja, čestitke, telegrami
7 - Obračanja

Poređenje funkcionerske aktivnosti 2013-2023 (preračunato broj aktivnosti nedeljno i bez aktivnosti iz 6. i 7. kategorije)																											
	Neizb. 2013 pr	Neizb. 2013 uk	2014 pr	2014 uk	Neizb. 2015 pr	Neizb. 2015 uk	2016 pr	2016 uk	2017 pr	2017 uk	Neizb. 2017 pr	Neizb. 2017 uk	2018 pr	2018 uk	Neizb. 2019 pr	Neizb. 2019 uk	2020 pr	2020 uk	Neizb. 2021 pr	Neizb. 2021 uk	2022 pr	2022 uk	Neizb. 2022 pr	Neizb. 2022 uk	2023 pr	2023 uk	
Aleksandar Vučić	0.3	2.7	2.7	5.7	1.7	8.3	3.4	8.3	2.7	4.7	2.7	7.7	0.6	9.3	5.3	9.7	2.1	4.5	1.9	7.5	2.8	7.9	1.0	6.7	2.0	6.3	
Ana Brnabić	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.6	4.7	3.6	10.4	2.8	7.8	4.4	7.8	1.2	7.5	1.7	4.0	1.1	6.0	0.7	5.1	
Ivica Dačić	0.3	6.6	1.3	8.1	0.0	6.0	0.6	3.4	1.7	5.7	0.6	6.4	0.4	7.0	0.8	6.6	2.3	6.9	0.2	2.2	0.5	4.8	0.0	8.9	0.3	5.0	
Vladimir Orlić	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.0	4.3	1.1	3.3	
Siniša Mali **	*	*	3.6	4.7	3.0	5.7	10.4	12.7	*	*	5.1	5.7	7.0	7.7	0.5	2.2	0.6	1.8	0.6	2.2	0.8	1.9	0.1	2.1	1.0	1.3	
Miloš Vučević **	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1.6	2.9	4.9	5.1	1.9	2.8	1.6	2.2	1.1	5.9	2.3	4.0	
Irena Vujović **	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1.7	1.7	3.7	3.6	0.6	1.0	0.5	0.5	1.6	1.9	1.7	2.2	1.0	1.9	1.3	1.4	
Goran Vesić **	*	*	5.3	5.7	3.0	4.7	10.0	11.7	*	*	3.6	4.3	5.7	6.6	2.6	3.2	6.0	7.0	4.4	7.9	8.7	10.9	0.6	3.3	7.9	9.7	
Tomislav Momirović	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	2.5	4.0	3.3	4.4	0.4	1.9	1.3	2.0	
Aleksandar Martinović	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.3	1.6	2.7	3.3	
Bratislav Gašić	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.7	4.4	3.4	4.3	
Danica Grujičić	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	2.3	2.9	5.1	
Nikola Selaković	0.0	2.5	1.0	1.9	0.5	4.7	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.2	5.0	0.2	3.0	0.9	3.0	1.7	2.9	
Darija Kisić Tepavčević	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.9	3.6	2.5	4.8	0.6	2.4	4.7	5.4
Zoran Gajić	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.0	2.7	0.6	0.9	
Dubravka Đedović	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.6	4.4	2.0	4.1	
Maja Popović	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.1	2.9	1.0	2.0	
Jelena Tanasković	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.6	1.9	0.3	0.9	
Aleksandar Šapić	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.5	0.0	0.0	0.2	0.2	0.0	0.0	0.9	3.1	6.3	7.1	

U izbornoj kampanji nejasna granica između države i stranke – oštar i koristan izveštaj ODIHR-a

Posmatračka misija ODIHR-a je već u preliminarom izveštaju istakla ne samo nedostatke zakonskih rešenja već i brojna ozbiljna kršenja zakona tokom kampanje i izbornog dana, među kojima su i problemi za koje Transparentnost Srbija već godinama predlaže konkretna rešenja.

U izveštaju Međunarodne misije za posmatranje izbora navodi se da su uočeni slučajevi kupovine glasova, fotografisanja listića i uticaja na birače za koga da glasaju, što su krivična dela. Iako su dokazi o mehanizmima kupovine glasova predstavljeni i pre izbora, tužilaštvo ne samo da nije reagovalo, već je odgovornost prebacivalo na izborne komisije.

Pasivnost istražnih organa je rezultirala kršenjem zakona takvih razmera da krivična dela nisu skrivana čak ni od međunarodnih posmatrača koji su obilazili pojedina izborna mesta. Oni su, između ostalog, uočili najmanje devet slučajeva kupovine glasova, 22 birača koji su fotografisali svoje glasačke listiće i 20 pokušaja uticaja na birače za koga da glasaju.

Pored podsećanja na brojna pitanja koje je Srbija trebalo da reši na osnovu ranijih preporuka ODIHR-a, sada se u izveštaju pominju i novi problemi. Jedan od njih je mogućnost da birači menjaju mesto prebivališta kako bi glasali na lokalnim izborima u više mesta, kada se izbori ne održavaju svuda istovremeno.

U vezi sa finansiranjem kampanje i zloupotrebom javnih resursa, nalazi ODIHR-a se u velikoj meri podudaraju sa onim na šta ukazuje i za šta se zalaže TS. To su uvođenje ograničenja troškova kampanje, da bi se umanjila neravnopravnost učesnika na izborima i regulisanje potrošnje „trećih lica“, kao mehanizma za zaobilazanje pravila za finansiranje kampanje.

ODIHR navodi da im je ukazano na masovnu predizbornu podelu novca građanima, posebno ranjivim grupama sa niskim primanjima. TS godinama ukazuje da bi ovakvu „legalizovanu“ kupovinu glasova trebalo zakonom zabraniti, kao što je učinjeno u nekoliko zemalja regiona, koje su se suočavale sa sličnom praksom.

U Izveštaju se naglašava da je u kampanji dominirao aktuelni predsednik, a da su je obeležili jaka polarizacija, agresivna retorika, diskreditovanje ličnosti, verbalno nasilje i zapaljivi govor. Osnovne slobode u kampanji, prema oceni ODIHR-a, narušene su pristrasnošću u medijima, pritiscima na zaposlene u javnom sektoru i zloupotrebom javnih resursa. Odnos prema javnom sektoru i javnim resursima učinio je „granicu između države i stranke nejasnom“.

Podseća se da su nerešena „ključna pitanja“ iz prethodnih izbornih ciklusa - zloupotrebe javne funkcije i državnih resursa, te razdvajanje javnih funkcija od aktivnosti tokom kampanje, odnosno „funkcionerska kampanja“. TS se zalaže da se ovi problemi reše jasnim zakonskim zabranama usmerenim na funkcionere, umesto parcijalnih rešenja koja se odnose na pojedine medije i koja su u praksi sa lakoćom izigravana.

Kontrola poštovanja pravila koja i sada postoje za javne funkcionere bila je, po oceni TS neadekvatna, a i ODIHR je u svom izveštaju ukazao na nedostatke u ovoj oblasti. Tako se navodi da je „odsustvo javne intervencije Agencije za sprečavanje korupcije u vezi sa zloupotrebom javnih funkcija umanjilo odvrćajuće dejstvo njenih sankcija“.

Promotivne aktivnosti i drugi karakteristični primeri iz kampanje

(Sve stranačke aktivnosti liče jedna na drugu, ali svaka promotivna je promotivna na svoj način)

Ponavljanje je majka promocije

U centralnom večernjem dnevniku Studija B dobili smo enciklopedijske ilustracije šta su promotivne aktivnosti i čemu služe.

Naime, u izbornom bloku u kome se predstavljaju stranačke aktivnosti, mogli smo da čujemo da je kandidat SNS-a za gradonačelnika Aleksandar Šapić najavio da će na 10 lokacija u novobeogradskim blokovima biti uređeno 510 novih parking mesta. U regularnim vestima mogli smo da čujemo da je predsednik Privremenog organa Aleksandar Šapić najavio da će na 10 lokacija Novog Beograda biti uređeno 510 novih parking mesta. Prilog u izbornom bloku trajao je 73, a u vestima 136 sekundi.

Ponovo Studio B, ponovo Šapić. U vestima je predsednik privremenog organa obišao mesto na kome će biti izgrađena nova saobraćajnica (162 sekunde). Naredna vest – predsednik privremenog organa posetio sportske terene na Bežanijskoj kosi, najavio izgradnju sportskog centra (200 sekundi). U izbornom bloku kandidat SNS-a za gradonačelnika obišao sportske terene na Bežanijskoj kosi, kao i mesto na kome će biti izgrađena nova saobraćajnica (77 sekundi).

Privremeni organ i permanentni stranački kadar

Kod Šapića je zanimljivo i što su sve njegove akcije na sajtu grada predstavljene kao aktivnosti predsednika privremenog organa, a na stranačkom sajtu kao aktivnosti kandidata SNS-a za gradonačelnika.

Uočite razliku između informacije na sajtu SNS: „Aleksandar Šapić, kandidat za gradonačelnika liste "Aleksandar Vučić - Beograd ne sme da stane!" obišao je novoizgrađenu ambulantu u naselju Gaj u Barajevu i poručio da će blizu pet hiljada građana uskoro moći ovde da dobije brzu i kvalitetnu zdravstvenu uslugu umesto da ide u udaljeni dom zdravlja“ i vesti sa sajta Grada Beograda: „Predsednik Privremenog organa Grada Beograda Aleksandar Šapić obišao je novoizgrađenu ambulantu u naselju Gaj u Barajevu i tom prilikom poručio da će blizu pet hiljada građana uskoro moći ovde da dobije brzu i kvalitetnu zdravstvenu uslugu umesto u udaljenom domu zdravlja“.

Kićenje ministara - komunikatora

Dodela povelja i zvanja počasnih građana ministrima nije novina, a kad će bolja prilika za takve akcije, nego u kampanji. Tako je ministar za državnu upravu i lokalnu samoupravu Aleksandar Martinović primio Povelju za izuzetan doprinos razvoju i afirmaciji opštine Lebane, pa je na svečanosti, može se pročitati na sajtu MDULS, podsetio na višegodišnju saradnju i partnerstvo između ministarstva i Lebane. U Kniću je Martinović u ime ministarstva primio plaketu „za postignute izuzetne rezultate rada i dugogodišnju uspešnu saradnju sa ovom opštinom“.

Goran Vesić okitio se nagradom za doprinos u razvoju i afirmaciji Žabara jer je, kako je obrazložio predsednik opštine, svojim radom pokazao da ne pravi razliku između velikih i malih sredina.

Počasni građanin Ćuprije Vesić je postao još 14. oktobra, ali nije bilo prilike da mu se priznanje uruči sve do desetak dana pred izbore. Od lokalnog zvaničnika saznali smo čime je Vesić zaslužio visoko priznanje – on svakodnevno komunicira sa predstavnicima svih lokalnih samouprava – to je taj drugačiji pristup koji Vesić ima u odnosu na druge ministre i zato je i dobio ovu nagradu.

Dva u jedan, tri u jedan

I dalje imamo redovnu pojavu da se ministri razmire po mestu u kome se održava miting liste okupljene oko SNS-a. Kada je, na primer, miting organizovan u Kruševcu, zgodno se dogodilo da baš tog dana državne obaveze u tom gradu imaju Vučić (obišao Dom zdravlja), ministarka pravde (obišla Vaspitno-popravni dom u Kruševcu, gde je posetila crkvu Svetih apostola Filimona i Onisima, koja je nedavno sagrađena u okviru pomenutog doma) i da je puštena u saobraćaj deonica Moravskog koridora.

Narednog dana miting u Vranju, a, gle koincidencije – Darija Kisić u osnovnoj školi na promociji rezultata projekta prigodnog naziva „Porodica – tvrđava za sve“, pa u poseti jednoj porodici, ministarka pravde u Eparhiji vranjskoj, a ministarka zdravlja u obilasku mamografa u rekonstruisanom Zdravstvenom centru.

O načvama i vodenicama

U hiperaktivnosti i desetinama promotivnih aktivnosti, Goran Vesić je imao vremena i za poetski predah. Obećao je, naime, meštanima Bistrice, u blizini Petrovca na Mlavi, da će doći na Dane vodeničara jer je „odrastao kod babe i dede u selu“, „zna šta je vodenica, brašno“. Ministarstvo će, obećao je nostalgični Vesić, pomoći u obnovi vodenica, koje su naše blago, i karakteristika našeg podneblja. „Sigurno ću doći na Dane vodeničara, na mali Uskrs. Da jedem kačamak. Za mene nema boljeg jela“, rekao je ministar prisećajući se svog detinjstva“, objavljeno je na sajtu Ministarstva građevinarstva. Načve i svinjska glava nisu pominjani.

They had a dream...

U izbornoj kampanji ispunjeni su decenijski snovi Ivanjičana. Ili bar nekih ljudi poreklom iz Ivanjice, koje poznaje Goran Vesić, koji poznaje Aleksandra Vučića. I to je recept za snove. U kampanji je Vesić obišao radove na rekonstrukciji gradskog jezgra i poručio da će Ivanjica dobiti svoju Knez Mihailovu ulicu. „Znam mnogo ljudi poreklom iz Ivanjice, neke od njih sigurno i 40 godina, i kad god sam sa njima razgovarao o ovom gradu, oni su mi pričali kako će jednog dana biti uređena glavna ulica. To se, očigledno, čeka decenijama, a predsednik Vučić je to obećao i glavna ulica će biti obnovljena“, rekao je ministar. Ko je čekao 40 godina može još malo, pa će radovi biti završeni do avgusta 2024. godine.

I have a dream and a vision

Aleksandar Šapić gotovo svakog dana snimao se i fotografisao na nekom mestu gde je izgradnja već počela, češće na mestima gde tek treba da počne. Pa mu se desilo i da u Višnjičkoj Banji predstavi viziju škole kopipejstovanu sa nekog projekta u Juti u SAD i viziju vrtića iz projekta za Evropski vrtić u Boru iz 2020. godine.

Oštro kritičarsko pero

Aleksandar Šapić nije bežao ni od najtežih tema – od pozorišne kritike. Odgledao je, i time se pohvalio na Beoinfu, 150. izvođenje predstave „Knjiga o Milutinu“ i zaključio da za tu predstavu, „u maestralnom izvođenju gospodina Jezdića, sada već slobodno može da se kaže da je kulturna, a on kao da ne glumi već živi ovaj lik. Kada dođu ovakvi dani u kojima se sećamo naše slavne istorije, možda bi trebalo da svi stavimo prst na čelo zbog toga kakvu su žrtvu naši preci podneli i kroz šta su sve morali da prođu da bismo mi danas živeli u slobodnoj zemlji. Ovo je jedna od predstava koja vas natera na duboko promišljanje o svemu“.

Na kraju je čestitao Jezdiću i „izrazio veliko poštovanje zbog načina na koji on izvodi ovu predstavu“. Za one koji nisu gledali predstavu, Šapić nije otkrio koji je to „način na koji Jezdić izvodi predstavu“ – da li stoji na jednoj nozi, dubi na glavi ili je potopljen u akvarijum sa piranama.

Hajde da se malo provozamo

Na sve aktivnosti, kao i njegovi prethodnici na funkciji, Aleksandar Šapić je vozio novinare o trošku grada, ponekad, da šteta bude veća, da im ne bi rekao ništa. Kao na primer, kada ih je okupio kod Sportskog centra „Banjica“ da bi saopštio da će ta ustanova preći pod okrilje Grada „čim formalno to bude moguće“. Ili kada je posetio halu „Ranko Žeravica“ jer će u njoj narednog dana direktori škola i vrtića, kao i predstavnici opština, preuzeti vaučere namenjene đacima i predškolicima.

Uloga srpskog domaćina, subvencija i pneumatske sejalice u Velikom ratu i Velikoj predizbornoj kampanji

Za kraj bloka posvećenog Aleksandru Šapiću, osvrt na posetu predsednika Privremenog organa poljoprivrednom domaćinstvu u sopotskom selu Nemenikuća, prigodno, kako smo saznali, na Dan primirja u Prvom svetskom ratu, kako bi privremeni organ ukazao na „značaj naše tradicije i svih onih koji pomažu njeno očuvanje“.

Šapićeve reči govore umesto njega, slika je glasnija od reči, a život nosi sve pred sobom, pa čuvamo ono iza nas. Ili tako nešto: „Odabrao sam baš ovaj dan da dođem u posetu pravom srpskom domaćinu, koji živi na obodu Beograda, u prigradskoj opštini Sopot, jer Veliki rat ne bi imao ishod kakav je imao da nije sem srpske vojske bilo i hrabrog srpskog domaćina. Imam utisak da smo u vremenima u kojima živimo zaboravili naše slavne pretke. Posetom ovoj porodici želeo sam da pokažem da bez obzira na sve ono što nosi moderan život, ne smemo da zaboravimo našu tradiciju i našu istoriju jer jedino to može da nam otvori prostor da u budućnost idemo na način koji bismo svi voleli“.

Predsednik Privremenog organa je u okviru obavljanja „tekućih i neodložnih poslova“, zbog čega je formiran (organ, ne predsednik) podsetio da „Grad Beograd nekoliko godina unazad povećava subvencije za poljoprivredu, nastojeći da uveća podsticajna sredstva za stočarstvo, povrtarstvo, voćarstvo, pčelarstvo, ali i za kupovinu mehanizacije“, pa je porodica koja čuva uspomenu na Veliki rat dobila traktor od Ministarstva poljoprivrede, a od Grada Beograda pneumatsku sejalicu za kukuruz.

Ne dajte Drobnjaku da priđe

Ovogodišnji regionalni (Open Balkan) Sajam vina nije održan u septembru, godinu dana posle prethodnog, već tokom kampanje. Pa je to bila prilika za promotivne aktivnosti Aleksandra Vučića, koji je crnogorskom predsedniku objasnio da je vrhunski poznavalac vina jer mu je to jedini hobi. Pored toga što voli košarku. Nije poznato šta je hobi predsednika parlamenta Vladimira Orlića, ali je njemu zapalo da dodeli priznanje za najbolju rakiju na Sajmu vina. Kakve veze parlament i njegov predsednik imaju sa sajmom i rakijom nije objašnjeno. A, s obzirom na reputaciju koju mu je Vučić nametnuo, bilo bi razumljivije da je nagrade podelio v.d. direktora Puteva Srbije. A možda je bio preveliki rizik.

Srpski vojni ministar - multifunkcionalan kao švajcarski vojni nožić

Ministar odbrane Miloš Vučević (inače predsednik SNS-a) u delu kampanje uspevao je da drži korak sa veteranima funkcionerske kampanje u broju promotivnih aktivnosti. Jednog dana naređao je čak tri (uručivao sablje, delio spomen medalje verskim službenicima, prikazivao novo naoružanje), narednog dana dve (obilazio grejanje u kasarni i otvarao renovinari trg u Kragujevcu), a na koncu je uspeo da iskombinuje aktivnosti koje pokrivaju nadležnosti pola vlade i lokalne samouprave – u jednom mestu posetio je opštinsku kancelariju Ministarstva odbrane, obišao radove na zelenoj tržnici i predškolsku ustanovu.

Uloga Ministarstva za državnu upravu u razvoju i funkcionisanju manastira i proizvodnji kolača

Akcije koje imaju malo ili, češće, nimalo veze s resorom i nadležnošću nisu novost. Ministar za državnu upravu i lokalnu administraciju uspostavio je šablon – posećivao je lokalne samouprave, potom lokalne projekte, neke koji su finansirani po konkursu ministarstva iz 2021. godine, najavljivao lokalne projekte koji bi možda jednog dana mogli biti finansirani i na kraju obilazio privatna preduzeća ili domaćinstva.

Pa tako, pošto je obišao mesto u Kraljevu gde je „planirana izgradnja modernog dečjeg igrališta“ koje bi „možda moglo“ da finansira MDULS, posetio je privatnu firmu koja proizvodi kolače, poručio da će Vlada „nastaviti da podržava domaće privrednike“ i na kraju donirao računare „Gradskoj upravi Kraljevo i manastiru Žiča kao vid podrške razvoju i funkcionisanju“.

Uloga poljoprivrednih gazdinstava i privatnih firmi u sistemu državne uprave i lokalne samouprave

U Babušnici je Aleksandar Martinović razgovarao sa predsednicom Privremenog organa, donirao Opštinskoj upravi laptop računare, „kao vid podrške razvoju i funkcionisanju elektronske uprave“, a zatim je obišao jedno poljoprivredno gazdinstvo i dva privatna preduzeća.

Šta da radiš u Lapovu kad si ministar

Aleksandar Martinović u Lapovu je razgovarao sa predsednikom Privremenog organa „o projektima čiju bi realizaciju Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave moglo da podrži“, pa je obišao trg čiju je rekonstrukciju finansiralo ministarstvo, pa zgradu koju opština planira da rekonstruiše i adaptira u vatrogasni dom iz sopstvenog budžeta. Potom je ministar domaćinima saopštio da je u Lapovu trenutno 780 nezaposlenih, što je „više nego duplo manje u odnosu na pre 15 godina kada ih je bilo približno 2.000“. Na kraju je donirao 20 laptop računara „kao vid podrške razvoju i funkcionisanju elektronske uprave“ i posetio je privatnu firmu koje se „bavi proizvodnjom široke palete proizvoda od kartona i plastike“.

Ajvar, upravno mesto, pijaca i trg

Aleksandar Martinović u Velikoj Plani je otvorio Jedinstveno upravno mesto, pa obišao novu zelenu pijacu, čiju je rekonstrukciju finansiralo Ministarstvo, i posetio gradski trg čija je obnova u toku. Na kraju posete Velikoj Plani, Martinović je obišao i domaćinstvo „Radić“, koje se bavi proizvodnjom ajvara.

Došla sam da vam kažem da (lekari) odlaze, odlaze, odlaze...

Prema saopštenju Ministarstva zdravlja, Danica Grujičić je posetila Majdanpek kako bi najavila da će Opšta bolnica i Dom zdravlja u narednih dvadesetak dana (do kraja godine) postati jedan Zdravstveni centar. Ako to zaposleni nisu znali, verovatno su se prilično iznenadili. A verovatno su se još više iznenadili i zaprepastili kad im je ministarka „ukazala na nedostatak lekara i medicinskih sestara“.

Moje ministarstvo, moj sajt, moje saopštenje, moj građanski rat

Kad si ministar možeš da koristiš sajt ministarstva za lične opservacije, obračun sa opozicijom, verovatno bi mogao na njega da postavljaš i male oglase. Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave izdalo je saopštenje povodom informacije da je žena iz Užica dobila rešenje o tome da je njen sin, koji je preminuo 2005. godine, ove godine upisan u birački spisak „po osnovu punoletstva“, pojasnivši da je reč o grešci za koju nije odgovorno ministarstvo. U nastavku saopštenja oglasio se lično ministar „povodom informacija koje se ovih dana pojavljuju u medijima na temu biračkog spiska“, pa osuo paljbu po „tzv. proevropskim opozicionim strankama“ koje „svakog dana zatrpavaju građane Srbije gomilom notornih laži“ jer „opozicija sa jedne strane traži alibi za izborni poraz, a sa druge strane ove svakodnevnne brutalne laži predstavljaju političku pripremu da se 17. decembra, odmah po završetku izbora, proglašava izborna pobeda opozicije i da se izađe na ulice srpskih gradova i opština, te da

se izazove kaos, pa možda i građanski rat“. Na kraju saopštenja, objavljenog na sajtu ministarstva, ministar je iskazao uverenje „da ogromna većina građana Srbije neće poći putem ovih političkih avanturista i neodgovornih ljudi, predvođeni Draganom Đilasom, Marinikom Tepić i Miroslavom Aleksićem, kojima je lični i stranački interes iznad Ustava, zakona, državnih i nacionalnih interesa“.

Na žalost ogromne većine građana Srbije kojima je simpatična zloupotreba javnih resursa za lične i stranačke političke obračune Aleksandra Martinovića, saopštenje je nakon što je podneta prijava protiv Martinovića Agenciji za sprečavanje korupcije skraćeno – nestao je deo sa ministrovom izjavom. Nepotrebno, jer je Agencija svakako utvrdila¹⁹ da zakon nije prekršen.

Gromki aplauzi se prolomili sajtom Ministarstva

Na sajtu Ministarstva zdravlja objavljeno je da je ministarka Danica Grujičić posetila Osnovnu školu "Sveti Sava" u Mladenovcu kako bi „predstavila aktivnosti u vezi sa prevencijom pušenja, sa posebnim upozorenjem na štetnost elektronskih cigareta koje su sve popularnije među decom i mladima“. „Gromkim aplauzom i sa mnogo pitanja deca su dočekala dr Grujičić, koja im je uputila snažnu poruku protiv pušenja, na osnovu svog bogatog lekarskog iskustva, ali i loše statistike o zdravlju mladih u Srbiji“, zaorilo se gromko sajtom ministarstva.

Protokol o vatrogascima, lepjoj Srbiji i našoj deci

Bilo je i potpisivanja protokola i sporazuma za koje se nije moglo, ne razabrati, već ni naslutiti čemu služe. Ministar unutrašnjih poslova Bratislav Gašić potpisao je sa rektorom Univerziteta u Beogradu prof. dr Vladanom Đokićem Sporazum o naučnoj, stručnoj i obrazovnoj saradnji u oblasti upravljanja vanrednim situacijama i rizicima od katastrofa. „Objašnjeno je“, ako se to tako može nazvati, da je cilj saradnje zajednički rad na jačanju kapaciteta za pružanje adekvatnog odgovora na savremene izazove, rizike i pretnje u oblasti vanrednih situacija. Pa smo saznali da Srbiji nedostaju kadrovi, da je važna „borba da naša deca koja diplomiraju na našim fakultetima, magistriraju, doktoriraju, ne odlaze iz naše lepe Srbije“. Nije pojašnjeno hoće li ih vatrogasci sprečavati da odu. Rektor nije doprineo da se prosvetlimo – rekao je da će sporazum omogućiti da akademska zajednica i MUP, svojim teorijskim i praktičnim znanjem, udruženim snagama doprinesu ublažavanju i smanjenju posledica vanrednih situacija za svakog pojedinca i društvo u celini.

Da se dvoje ministara još bolje upoznaju

Nije novost, ni u Srbiji, ni u regionu, potpisivanje protokola između dva ministarstva (u istoj vladi, u konkretnom slučaju u ovoj vladi u tehničkom mandatu) o saradnji. Predizborni Protokol o saradnji Ministarstva unutrašnje i spoljne trgovine i Ministarstva prosvete omogućioće da se „učenici kroz različite aktivnosti u školi još bolje upoznaju sa pravima potrošača i načinima kako da ih zaštite“.

Bitka za vrtiće

Ne sarađuju svuda SNS i SPS, kao u obrazovanju đaka o pravima potrošača, o čemu su dvoje resornih ministara potpisali protokol o saradnji. U kampanji se, naime, rasplamsala bitka između SPS-a i SNS-a. Nije samo reč o istrazi Dačićeve vernosti, toplom zecu za Bajatovića i Braunovića u jednom tabloidu ili borbi za Surdulicu. U kampanji se vodila bitka za vrtiće. Darija Kisić Tepavčević, ministarka za brigu i porodicu i demografiju, dobar deo promotivnih aktivnosti bazirala je na obilascima vrtića. Vrtić – deca – porodica – demografija, sve je kristalno jasno. A onda se Slavica Đukić Dejanović dosetila da je predškolsko obrazovanje, po Zakonu o ministarstvima, u nadležnosti njenog Ministarstva prosvete. I krenula je trka ko će više vrtića da obiđe, poklona da odnese, da da lepšu izjavu i načini šarenije i lepše snimke. Da bitka na eskalira u rat

---

¹⁹ https://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/ASK_odluka_Martinovi%C4%87_-_ZoFPA.pdf

pobrinula se, a ko bi drugi, policija. Slavici Đukić Dejanović se u obilasku vrtića u Kruševcu pridružio Bratislav Gašić. Ne može ona sama da vršlja po njegovoj izbornoj bazi.

Gde ministarka prođe, tu trava izraste

Ministarku zaštite životne sredine viđali smo samo u prvom delu kampanje, potom je iščezla. U jednom od promotivnih pohoda obišla je u Velikoj Plani očišćenu lokaciju nekadašnje divlje deponije i zajedno sa građanima i radnicima javno-komunalnog preduzeća zasejala travu. Neki bi cepidlačili da se trava ne seje u novembru, ali važna je dobra namera. I dobra promocija.

Uloga genocidnosti i ljubavi prema Rusima na zastavu koja se kači na Skupštinu Grada

Aleksandar Šapić otvorio je dušu i pojasnio sve o futurizmu, lokalnoj politici, nacionalnim stavovima, platformama, genocidu: „Lokalna politika ima veze sa nacionalnim stavovima jer prvi čovek srpske prestonice mora da ima stavove i na te teme. Potrudio sam se da u ovoj kampanji malo pričam futuristički i obećavajući, već da se oslonim na ono što sam radio 14 godina i da mi to bude osnov svih budućih planova i platformi koje planiram da postavim. Pitali su me kakve veze ima lokalna politika sa nacionalnim stavovima, te mi govore da često spominjem da Kosovo ne može da bude nezavisno i da nikada ne smemo da dozvolimo da nam se nakači etiketa genocidnog naroda, kao i da često pominjem da ne smemo da prekinemo odnose sa Rusijom. Zašto to da ne spominjem? Hoćemo li sutra u tim istim školama koje svi želimo da pravimo, decu da učimo da Kosovo nije deo naše teritorije, da su Srbi genocidan narod, da su nam Rusi neprijatelji ili da na Skupštinu grada i školu treba da zakačimo šarenu zastavu duginih boja? Hoćemo li u tim školama decu da učimo kako mogu da promene pol još dok su maloletna? Da li to hoćemo?“.

Ko inicira, a ko asflatira

Da li Goran Vesić stalno priča isto, ili se za izveštaje na sajtu ministarstva o njegovim promotivnim aktivnostima koristi šablon u kome se samo menja lokacija, a jedina nepromenjiva je Aleksandar Vučić?

Lokacija: Vladičin Han – Surdulica.

Izjava: „Ovaj put je urađen na predlog predsednika Srbije Aleksandra Vučića koji je to obećao građanima kada je posetio ovu opštinu i to je samo jedan od puteva koji su građani u razgovoru sa predsednikom predložili da se uradi“.

Lokacija: Bujanovac – Novo selo

Izjava: Rekonstrukcija ovog puta je obećanje predsednika Srbije Aleksandra Vučića koje je dao građanima u martu tokom posete Bujanovcu, a na predlog predsednika urađene su deonice do Lukarca i prema Jablanici do Pautine.

Lokacija: Suvi Do – Stubal

Izjava: „Predsednik Srbije Aleksandar Vučić je obećao da će uraditi ovaj put i kao što vidite 'Putevi Srbije' ga rade, a to pokazuje koliko je predsedniku važan svaki deo Srbije, koliko mu je važno da se osim izgradnje auto-puteva, rade i ovakvi putevi“.

Lokacija: Kokin brod - Pribojska banja - Priboj

Izjava: „Ovo je poslednjih 2,2 kilometara puta koji je urađen na predlog predsednika Aleksandra Vučića, a počeo je da se radi pre dve godine“

Isti šablon prolazi i kada se otvara Međunarodna naučna konferencija o građevinarstvu, samo sa malo manje asfalta, a još više predsednika: „Vesić je podsetio na opredeljenje predsednika Srbije Aleksandra Vučića i vlade da se sistemski radi na unapređenju ambijenta u kojem se odvija građevinska delatnost“.

Šredingerov most

Goran Vesić obišao je radove na izgradnji novog mosta preko Velike Morave u selu Vojska kod Svilajнца. Most se zove "Most Stevana Sindjelića". I most se ne zove "Most Stevana Sindjelića". Naime, na sajtu ministarstva i SNS-a nalazi se gotovo istovetna vest o Vesićevoj promotivnoj aktivnosti. Samo što na sajtu ministarstva nema posebno dirljive scene: „Na predlog ministra Vesića, prisutni meštani su aklamacijom izglasali da se novi most zove, po srpskom vojskovođi iz Prvog srpskog ustanka Stevanu Sindjeliću koji je rođen 1770. godine u selu Vojska“.

Ponavljanje je majka funkcionerske kampanje

18. novembar, sajt ministarstva:

Ministarka rudarstva i energetike Dubravka Đedović Handanović obišla je radove na izgradnji gasne interkonekcije Srbija-Bugarska - gasno-mernu regulacionu stanicu Niš 2 i Trupale, zajedno sa načelnikom Uprave za preventivnu zaštitu od požara Ministarstva unutrašnjih poslova Nenadom Jocićem. Radovi su u finalnoj fazi, ministarka očekuje da će novi gasovod biti pušten u probni rad pre kraja meseca.

20. novembar, sajt ministarstva:

Ministarka rudarstva i energetike Dubravka Đedović Handanović obišla je završne radove na izgradnji gasne interkonekcije Srbija-Bugarska. Gasovod je, kaže ministarka, posebno važan za gasifikaciju Pirota i drugih opština u Pirotskom okrugu, povećanje kapaciteta gasne mreže u Nišu i stvaranje boljih uslova za investitore.

22. novembar, sajt ministarstva:

Ministarka rudarstva i energetike Dubravka Đedović Handanović obišla je završne radove na izgradnji gasne interkonekcije Srbija-Bugarska i rekla da je ovaj gasovod posebno važan za gasifikaciju Pirota i drugih opština u Pirotskom okrugu, povećanje kapaciteta gasne mreže u Nišu i stvaranje boljih uslova za investitore.

Izborna tišina

Tokom izborne tišine registrovano je nekoliko promotivnih aktivnosti funkcionera, kao i nekoliko koje bi se mogle okarakterisati kao protokolarne, bez većeg promotivnog efekta.

Tako se Ivica Dačić, ministar spoljnih poslova, sastao sa ambasadoricom Švedske, ministarka evropskih integracija Tanja Mišćević učestvovala je na panelu u organizaciji Centra za evropske politike i Delegacije EU u Srbiji, a predsednik Skupštine Vladimir Orlić sastao se s delegacijom posmatračke misije organizacija koje okupljaju članice bivšeg Sovjetskog saveza. Aleksandar Šapić je prisustvovao obeležavanju godišnjice Kolubarske bitke.

S druge strane, polaganje zakletve sudija pred predsednicom Vrhovnog suda i predsednikom Skupštine organizovano je baš prvog dana izborne tišine. U Skupštini Grada organizovan je novogodišnji prijem Instituta za transfuziju krvi Srbije na kome je govorio Aleksandar Šapić. Ministar odbrane Miloš Vučević prisustvovao je polaganju zakletve vojnika na dobrovoljnom služenju vojnog roka u kasarni u Valjevu, a ministar unutrašnjih poslova Bratislav Gašić obišao je radove na objektu Vatrogasno-spasilačkog odeljenja u Aleksincu.

Što se dnevne štampe tiče, prvog dana izborne tišine, predsednik Rusije uspeo je da zaseni Aleksandra Vučića – dominirao je na naslovnim stranicama sedam dnevnih listova. Ipak, ni Vučića nisu zaboravili, ni oni malobrojni koji prema njemu imaju kritički odnos, a pogotovo oni koji ga veličaju.

Tako je Danas najavu teksta „Fabrike kineskih vakcina ni od korova“, koja je dominirala naslovnom stranicom, ilustrovao fotografijom Vučića koji polaže kamen temeljac za neuspešnu „investiciju“. Vučićevo eksploatisanje funkcije predsednika koje je trajalo tokom cele kampanje, nastavljeno je i u izbornoj tišini. Listovi nisu, naime, pominjali SNS ili listu „Srbija ne sme da stane“, ali se njen nosilac smešio sa naslovnih Kurira i Srpskog telegrafa (početak izgradnje obilaznice oko Kragujevca), Vesti (o Kosovu), te ponovo Srpskog telegrafa u subotu, u vesti u kojoj je bilo teško, bar po najavi na naslovnici, shvatiti kakva je veza teksta i fotografije. Naime, uz naslov „Naša zemlja krupnim koracima ulazi u budućnost - U Srbiju stiže 10 puta moćniji superkompjuter“ stajala je Vučićeva fotografija.

Ipak, jedan od najvećih doprinosa promociji Aleksandra Vučića stigao je sa sajta preduzeća u državnom vlasništvu „Infrastruktura železnice“, koje je u subotu, dan pred izbore, objavilo pozamašan [tekst](#) „Predsednik Srbije Aleksandar Vučić i modernizacija srpskih železnica“, sa pratećim 9-minutnim video prilogom i osam fotografija predsednika Srbije.

Tekst počinje rečima koja su se čula u gotovo svim javnim istupanjima ministra u čijem su resoru železnice („Zahvaljujući angažovanju predsednika Aleksandra Vučića“), nastavlja u sličnom pohvalnom stilu („Predsednik Srbije Aleksandar Vučić prepoznao je značaj

modernizacije železnice i izgradnje pruge za velike brzine između Beograda i Budimpešte“) i zaključuje pohvalama njegovom vizionarstvu („...Aleksandar Vučić, koji je prvi prepoznao značaj i veličinu jednog ovakvog infrastrukturnog projekta i od prvog dana pratio njegovu realizaciju, jer je prepoznao da će gradnja brze pruge značiti i da smo deo savremene Evrope, viši standard za građane i bolju budućnost za državu“).

Naslovne stranice – pohvalnice i poternice

Vučić i SNS su suvereno vladali i naslovnim stranicama dnevnih listova. Za 46 dana, od izdanja dan po raspisivanju izbora (2. novembar), do izdanja objavljenih na dan izbora (17. decembra). Vučić se na naslovnim stranicama pojavio 279 puta. Od toga 85% u pozitivnom tonu.

Drugi, pojedinačno, po broju pojavljivanja je Dragan Đilas – 65, od toga 7,7% u pozitivnom tonu.

Posmatrano zbirno, Vučić i lista SNS-a imali su 471 pojavljivanje (82,4% u pozitivnom kontekstu), od toga 145 kao glavna tema. Lista „Srbija protiv nasilja“ 145 pojavljivanja (20,7% u pozitivnom kontekstu), od toga 50 puta kao glavna tema (46 u negativnom kontekstu). Vučić ili neko od drugih predstavnika liste SNS pojavili su se pet puta na naslovnoj stranici sportskog dnevnog lista „Sportski žurnal“.

Vučić se pojavljivao na naslovnim stranicama i tokom izborne tišine, a posebno je bizarna bila vest na naslovnoj stranici tabloida „Srpski telegraf“ naslovljena „Naša zemlja krupnim koracima ulazi u budućnost – U Srbiju stiže 10 puta moćniji superkompjuter“ bila ilustrovana fotografijom Aleksandra Vučića.

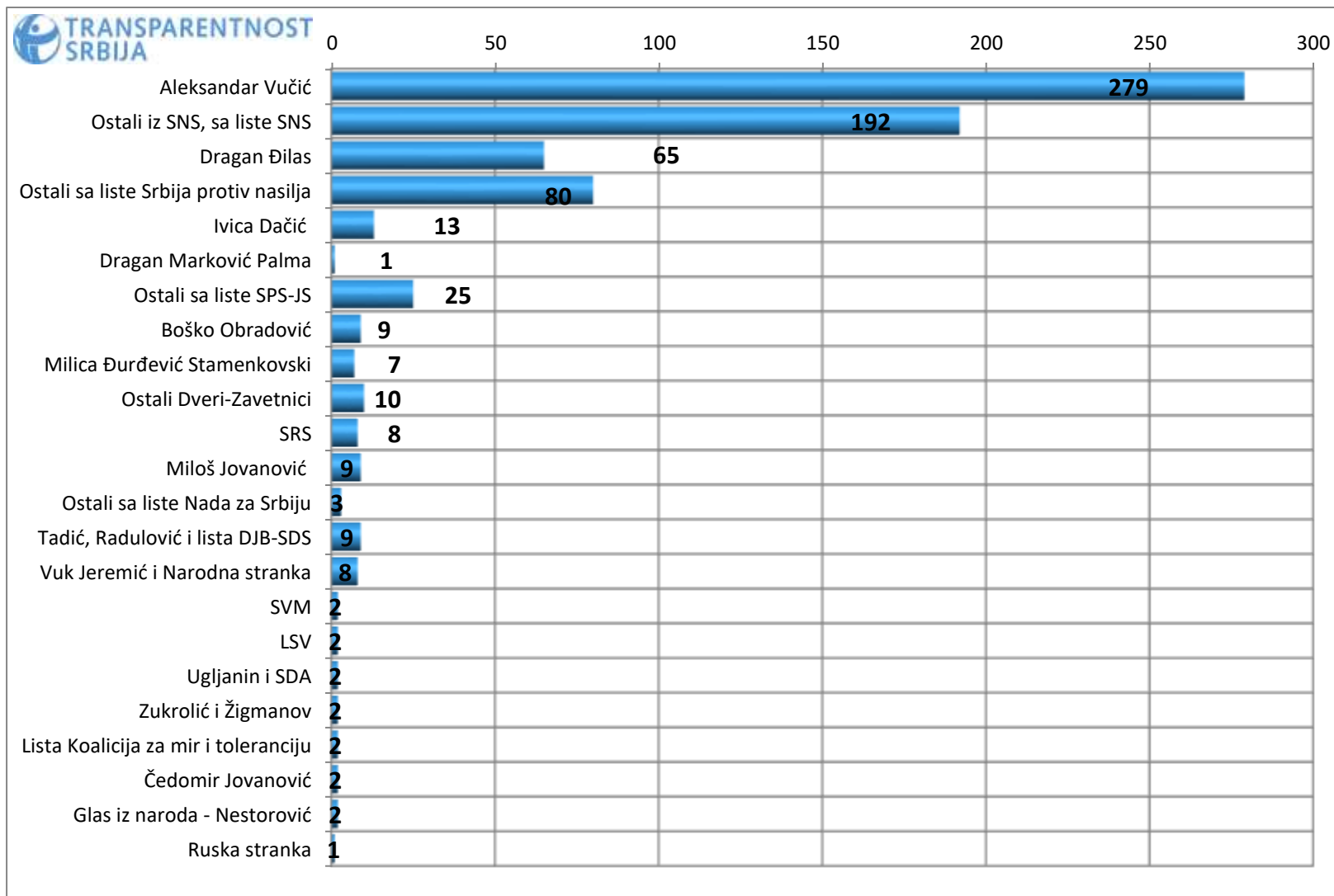
Prema oceni TS, i pored svega navedenog, ključni element ove kampanje bila su vanredna socijalna davanja i podela novca pojedinim kategorijama građana (penzioneri, srednjoškolci, studenti, osobe koje primaju socijalnu pomoć, majke, onosno deca do 16 godina, dementni, slepi, teško bolesni, zaposleni u najvećem državnom preduzeću Elektroprivredi Srbije i preduzeću Pro TENT), u iznosu oko 400 miliona evra.

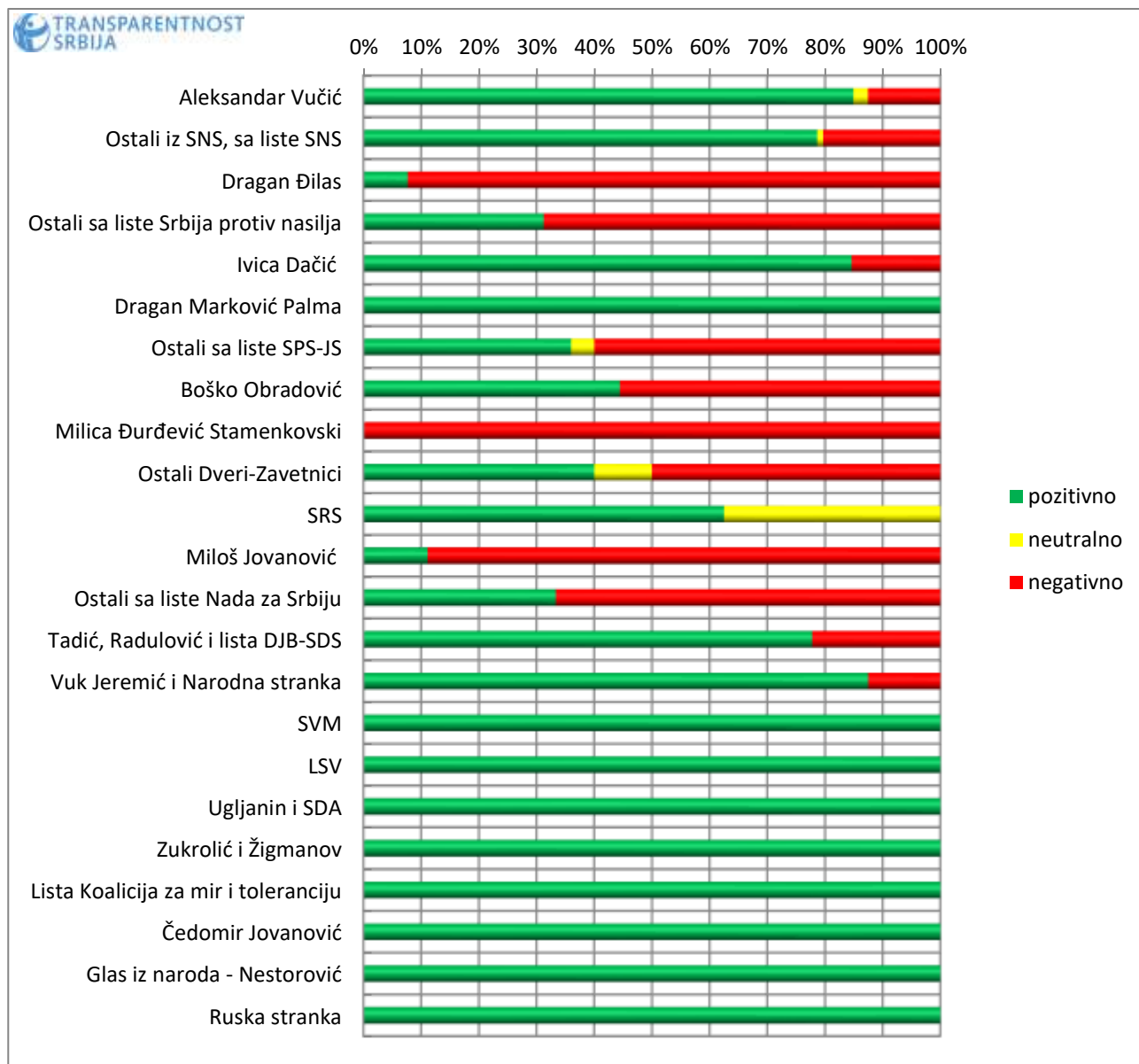
Najavama ovih isplata, njihovim komentarisanjem i izjavama, saopštenjima i vestima o njihovoj realizaciji ostvareno je dodatno medijsko prisustvo, ali je ipak najveći uticaj ostvaren samim isplatama, koje je TS okarakterisala kao svojevrsnu kupovinu glasova. Ovakva zloupotreba javnih resursa zakonom je zabranjena u dve zemlje regiona (Severna Makedonija i Crna Gora), a za uvođenje istovetnog ograničenja u propise u Srbiji TS se zalaže već nekoliko izbornih ciklusa.

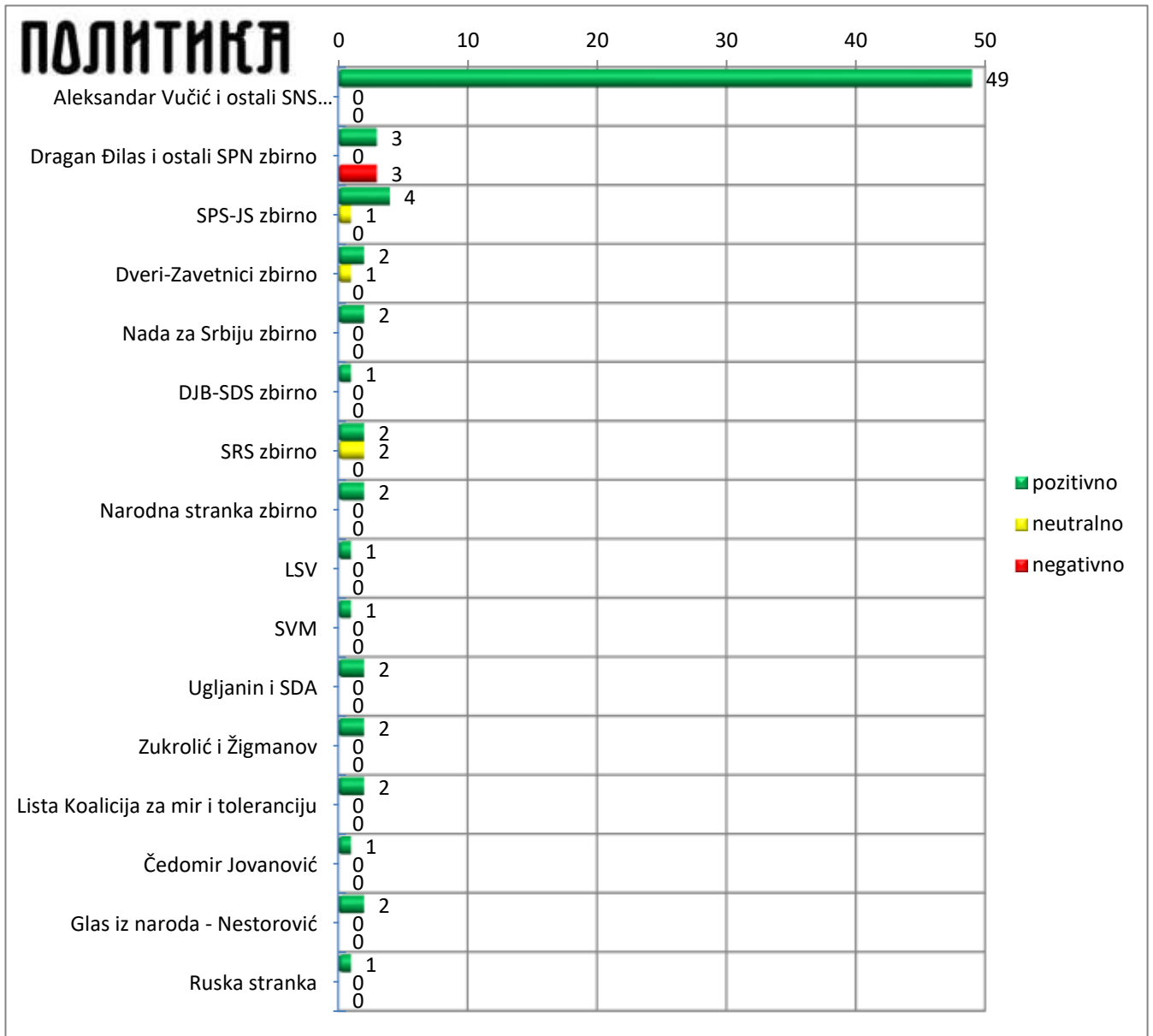
 Monitoring naslovnih stranica za period 2.novembar - 17. decembar Daily newspapers' front pages monitoring November 2nd - December 17th												
tone: positive/neutral/negative	Ukupno na naslovnim Front pages apperance total				Od toga kao glavna tema Major story				Procenat od ukupnog pojavljivanja Total's percentage			
	+	0	-		+	0	-		+	0	-	
Aleksandar Vučić	237	7	35	279	74	2	17	93	84.9%	2.5%	12.5%	
Ostali iz SNS, sa liste SNS	151	2	39	192	35	2	15	52	78.6%	1.0%	20.3%	
Dragan Đilas	5	0	60	65	1	0	28	29	7.7%	0.0%	92.3%	
Ostali sa liste Srbija protiv nasilja	25	0	55	80	3	0	18	21	31.3%	0.0%	68.8%	
Ivica Dačić	11	0	2	13	1	0	0	1	84.6%	0.0%	15.4%	
Dragan Marković Palma	1	0	0	1	0	0	0	0	100.0%	0.0%	0.0%	
Ostali sa liste SPS-JS	9	1	15	25	0	0	4	4	36.0%	4.0%	60.0%	
Boško Obradović	4	0	5	9	0	0	1	1	44.4%	0.0%	55.6%	
Milica Đurđević Stamenkovski	0	0	7	7	0	0	0	0	0.0%	0.0%	100.0%	
Ostali Dveri-Zavetnici	4	1	5	10	0	0	0	0	40.0%	10.0%	50.0%	
SRS	5	3	0	8	0	1	0	1	62.5%	37.5%	0.0%	
Miloš Jovanović	1	0	8	9	0	0	2	2	11.1%	0.0%	88.9%	
Ostali sa liste Nada za Srbiju	1	0	2	3	0	0	0	0	33.3%	0.0%	66.7%	
Tadić, Radulović i lista DJB-SDS	7	0	2	9	1	0	0	1	77.8%	0.0%	22.2%	
Vuk Jeremić i Narodna stranka	7	0	1	8	1	0	0	1	87.5%	0.0%	12.5%	
SVM	2	0	0	2	0	0	0	0	100.0%	0.0%	0.0%	
LSV	2	0	0	2	0	0	0	0	100.0%	0.0%	0.0%	
Ugljanin i SDA	2	0	0	2	0	0	0	0	100.0%	0.0%	0.0%	
Zukrolić i Žigmanov	2	0	0	2	0	0	0	0	100.0%	0.0%	0.0%	
Lista Koalicija za mir i toleranciju	2	0	0	2	0	0	0	0	100.0%	0.0%	0.0%	
Čedomir Jovanović	2	0	0	2	0	0	0	0	100.0%	0.0%	0.0%	
Glas iz naroda - Nestorović	2	0	0	2	0	0	0	0	100.0%	0.0%	0.0%	
Ruska stranka	1	0	0	1	0	0	0	0	100.0%	0.0%	0.0%	

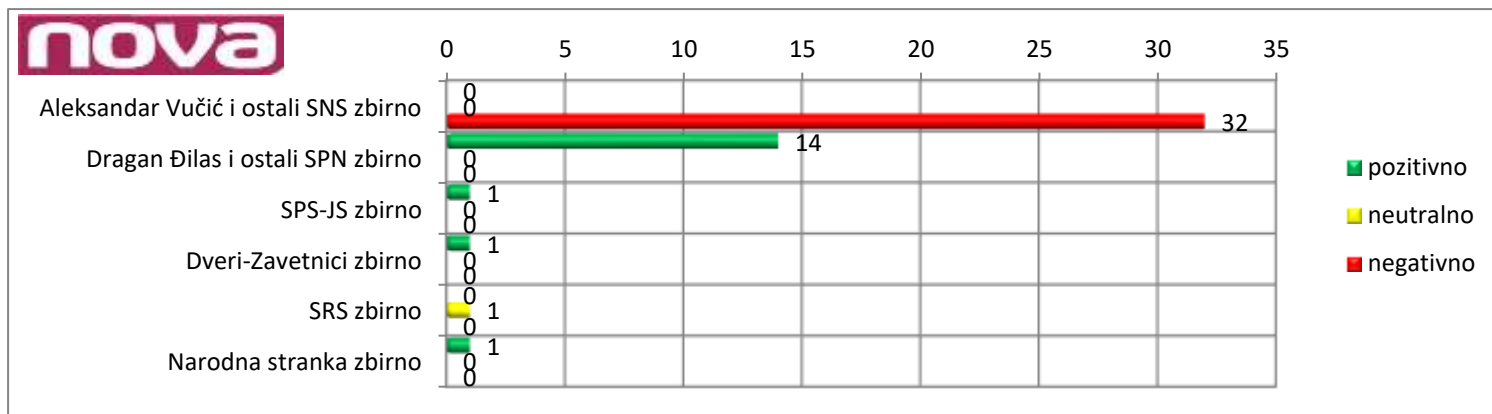
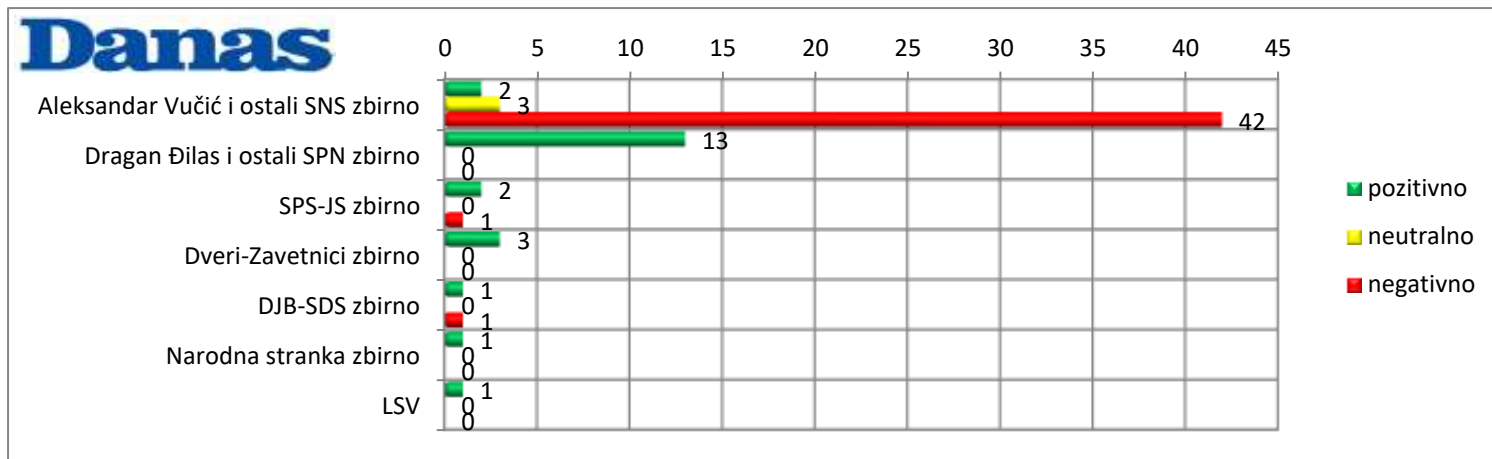

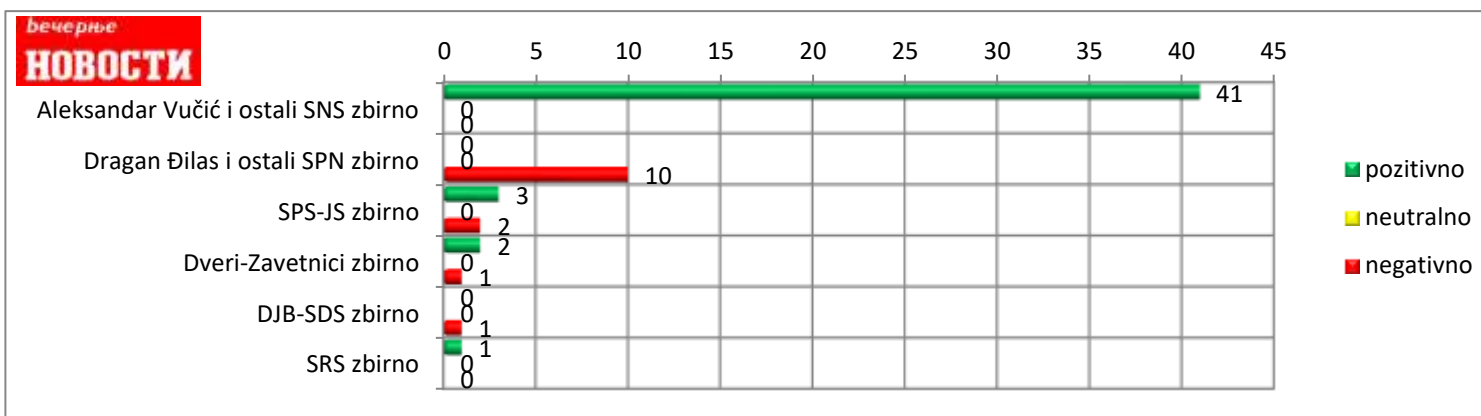
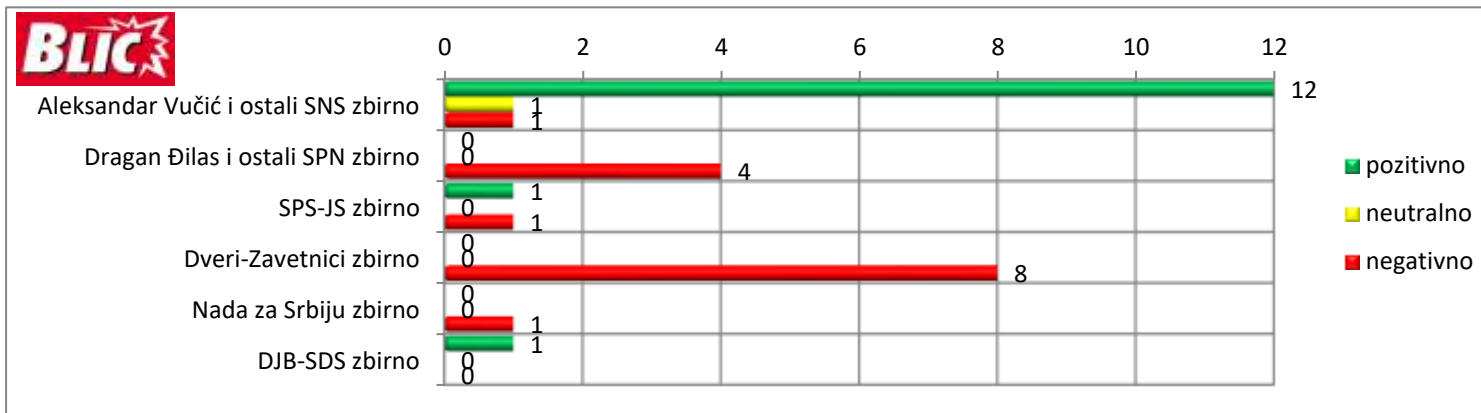
Procenat pojavljivanja u negativnom/neutralnom/pozitivnom kontekstu u svih 14 listova zbirno

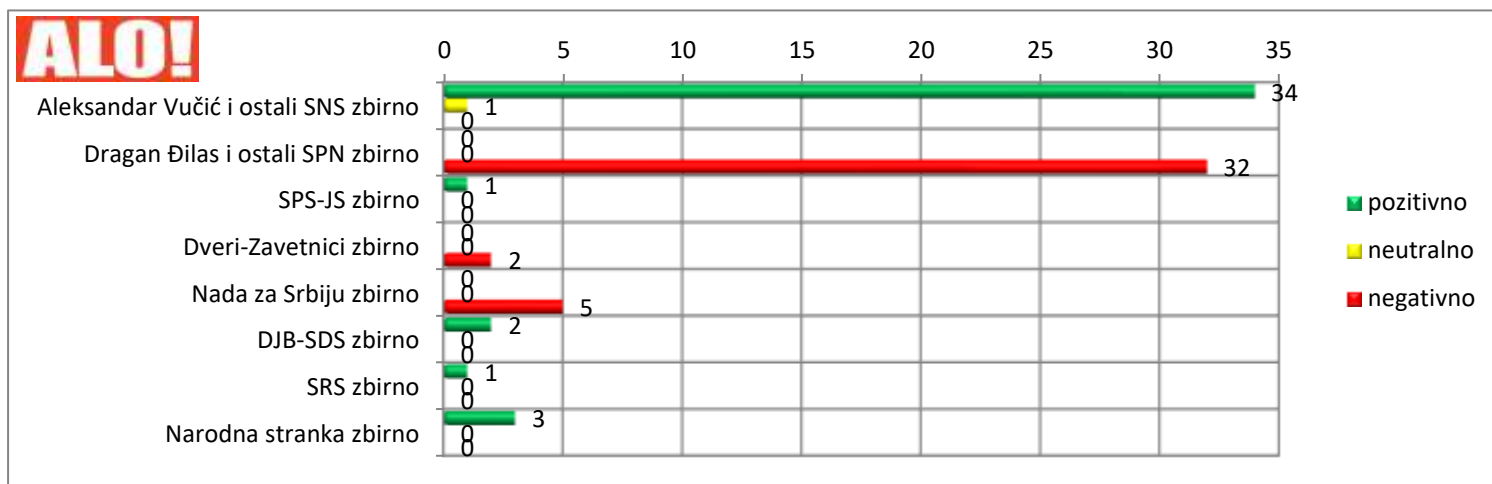
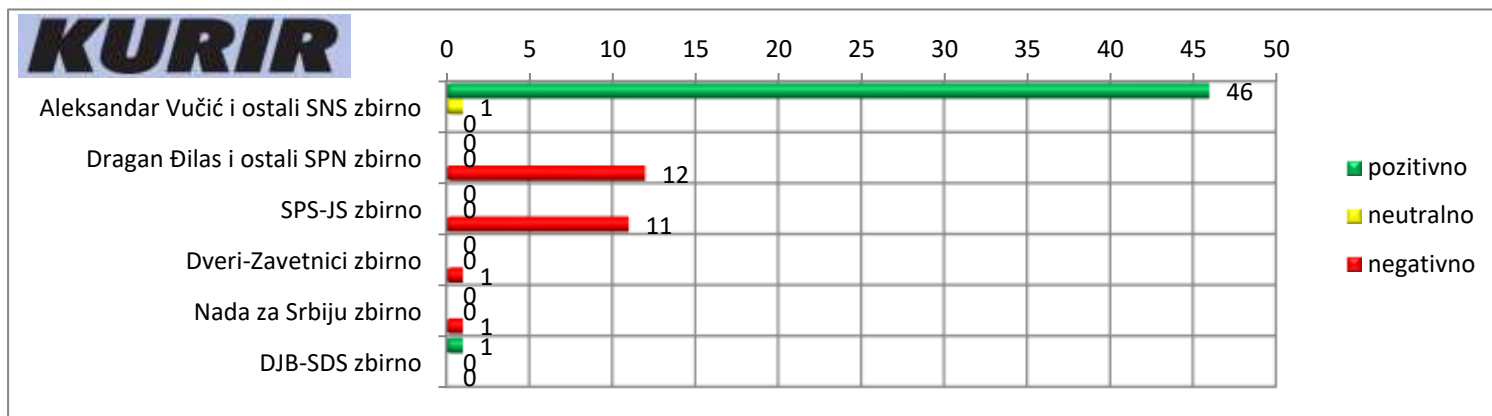

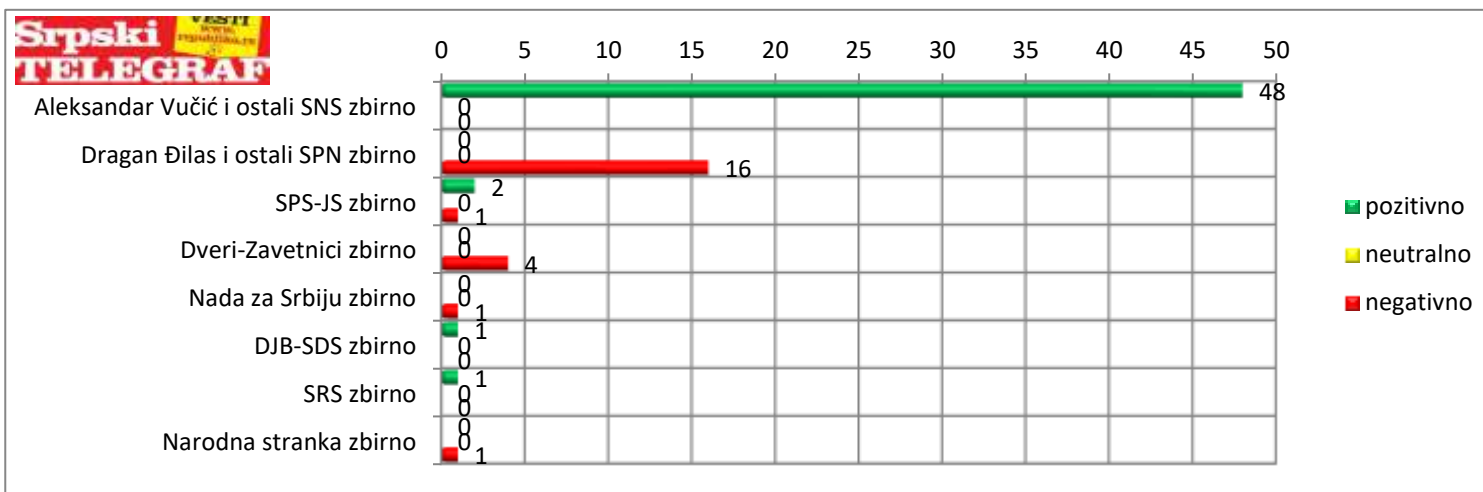
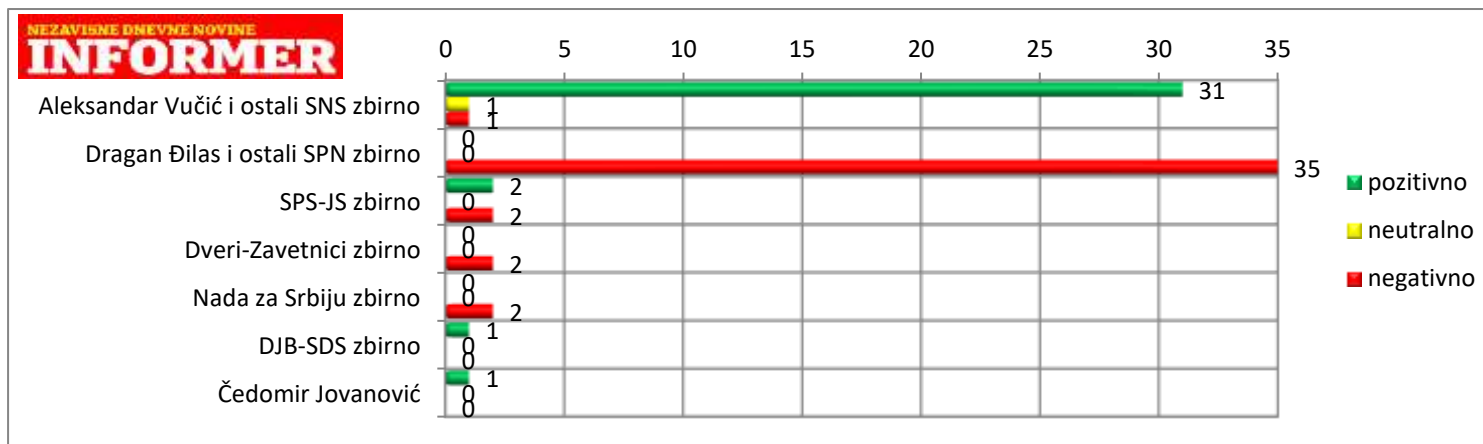
Pojavljivanje funkcionera i kandidata, odnosno izbornih lista na naslovnim stranicama, pojedinačno, po listovima

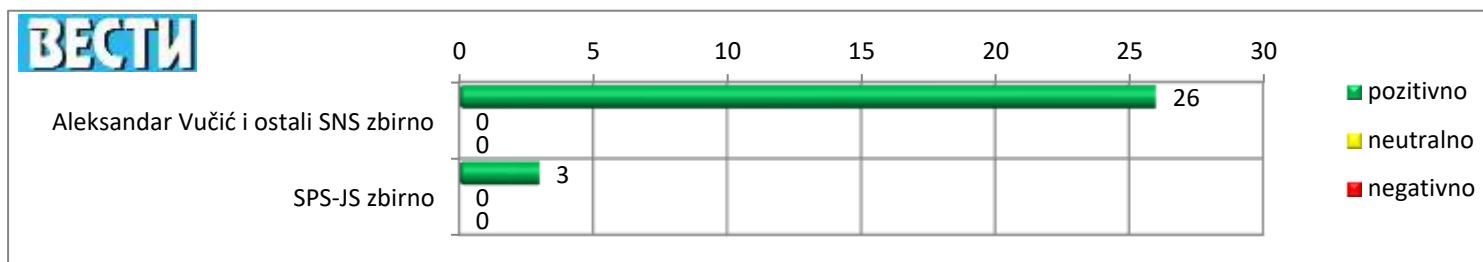
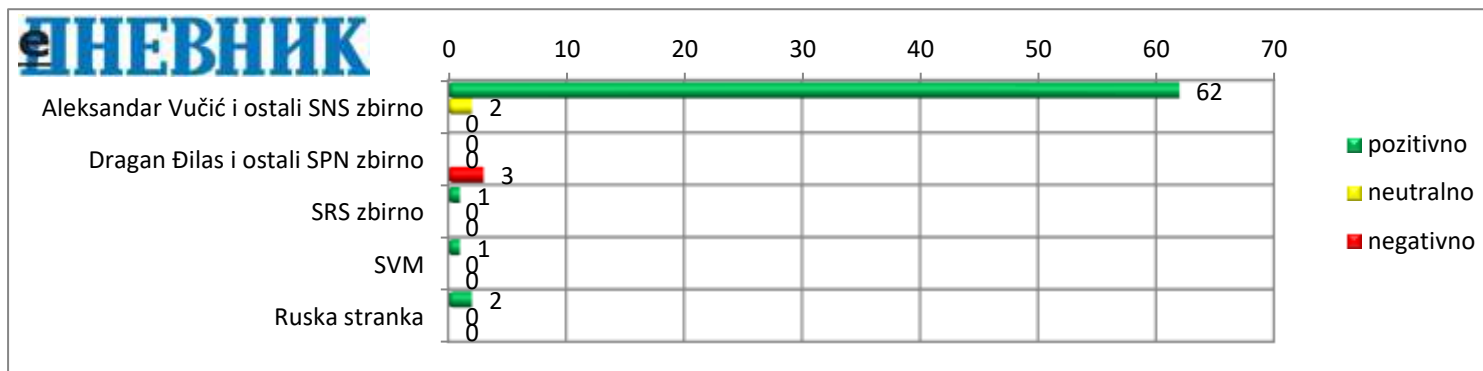

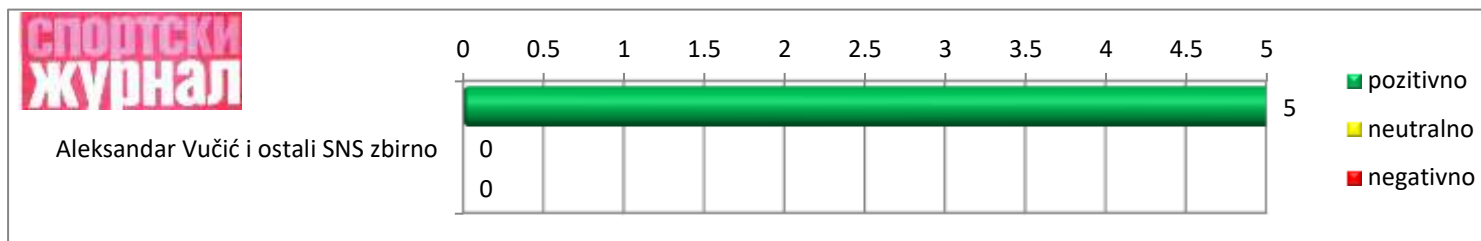
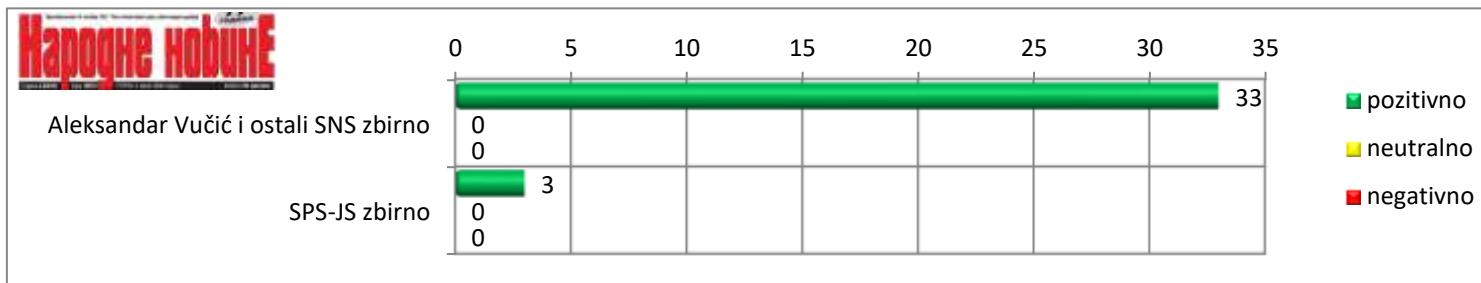

Funkcionerska kampanja, aktivnosti funkcionera i izborni blokovi u centralnim informativnim emisijama

Posmatrači iz međunarodne misije za posmatranje izbora koju su činili predstavnici Evropskog parlamenta, OEBS-ove Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava i Parlamentarne skupštine OEBS-a naveli su u preliminarnom izveštaju²⁰ o izborima u Srbiji da je u kampanji „dominiralo preovlađujuće prisustvo predsednika Srbije“. „Osnovne slobode su uopšteno gledano poštovane u kampanji, ali su narušene usled oštre retorike, pristrasnosti u medijima, pritiska na zaposlene u javnom sektoru i zloupotrebe javnih resursa... Bez obzira na to što postoji veliki broj medija, raznolikost mišljenja je smanjena zbog značajne polarizacije i jakog uticaja vlasti na većinu medija.. Uprkos poželjnim zakonskim promenama, kojima se produžava zabrana emiterima da izveštavaju o učešću javnih funkcionera na događajima prilikom otvaranja objekata javne infrastrukture, došlo je do stvaranja neravnopravnih uslova zbog opsežne promocije državnih infrastrukturnih projekata tokom perioda kampanje od strane javnih funkcionera koji nisu kandidati. Iako su svi nacionalni kanali koji su praćeni izveštavali o aktivnostima izbornih učesnika i lista tokom kampanja u skladu sa zakonom, u medijima su dominirale vladajuće stranke i pozitivno izveštavanje o predsedniku“.

Misija za posmatranje izbora ODIHR-a a je od 21. novembra pratila emitovanje u udarnom terminu na javnim servisima RTS 1 i RTV 1, kao i na privatnim televizijskim kanalima sa nacionalnom pokrivenošću: TV B92, TV Happy, TV Pink i TV Prva i ustanovila da izveštavanje o predsedniku Srbije dominira vestima u udarnom terminu kod emitera koji su praćeni (Pored toga, praćeni su i glavni informativni programi na kablovskim televizijskim kanalima Informer TV, Kurir TV i TV N1, kao i sadržaj sedam dnevnih novina.). Predsednik i vladajuća stranka su zajedno zauzeli 91 procenat sadržaja koji se ne odnosi na izbore i emitovan je tokom dnevnika na nacionalnim kanalima. Više od polovine njihove pokrivenosti je bilo pozitivno, dok je opozicija često prikazivana negativno na TV Pink i TV B92.(Što se tiče vesti koje se ne odnose na izbore, predsednik se pojavio u oko 64 procenta tih vesti na RTS 1, 72 procenta na B92, 75 procenata na TV Pink, 61 procenat na TV Prva, kao i 52 procenta na regionalnoj javnoj televiziji RTV 1. Od 52 do 79 procenata izveštavanja o predsedniku na nacionalnim kanalima je bilo pozitivno. Glavni informativni program kablovskog kanala N1 izveštavao je o predsedniku u 23 procenta svog sadržaja a u 55 procenata o vladajućoj stranci, i od toga je 55 procenata o predsedniku bilo negativno, a 60 procenata izveštavanja o vladajućoj stranci je takođe negativno)

Nalazi TS

U monitoringu su posmatrane večernje informativne emisije na pet TV stanica: RTS 1 (Dnevnik u 19.30), N1 (Dnevnik u 19), Prva TV (Vesti u 18), Studio B (Vesti u 19) i Pink (Nacionalni dnevnik u 18.30). Posmatrana su tri dana tokom izborne kampanje, sva tri u periodu kada je Zakonom o elektronskim medijima TV stanicama zabranjeno da izveštavaju o pojedinim aktivnostima pojedinih državnih funkcionera (onih koji su kandidati na izborima za narodne poslanike, poslanike Skupštine Vojvodine i lokalne odbornike) – četvrtak, 23. novembar, četvrtak, 7. decembar i sreda, 13. decembar.

Svih pet posmatranih TV stanica imale su izborni blok u okviru centralnih informativnih emisija prvog dana posmatranja, pri čemu TV N1 nije emitovao „prefabrikovane“ priloge koje šalju izborne liste, već se bavio aktuelnim temama u vezi sa izborima (falsifikovani potpisi podrške listama, pozivi za glasanje ljudima koji ne žive na adresama na koje stižu, funkcionerska kampanja i sl).

---

²⁰ <https://www.osce.org/files/f/documents/8/3/560701.pdf>

Zabeleženo je i nekoliko priloga (van izbornih blokova) u kojima se nisu pojavljivali funkcioneri ili stranački predstavnici, ali su imali jak promotivni, odnosno propagandni, efekat. Reč je o prilogima o zdravstvenom centru u Kosovskoj Mitrovici u kome lekari hvale Vladu i predsednika Srbije, kao i o prilogu o otvaranju deonice puta, u kome veliki broj građana izražava neizmernu zahvalnost predsedniku za izgradnju puta.

Na četiri TV stanice (RTS, Prva, Pink i Studio B) glavna vest je bila aktivnost Aleksandra Vučića ili njegova izjava na temu koju on želi da nametne. Dva izuzetka su bili glavna vest o aktivnostima predsednice vlade (EU-Zapadni Balkan) na RTS-u i izbor v.d. direktora BIA na TV Prva. S druge strane, za Pink i Studio B, čak je i odlikovanje koje je Vučić primio od Slovačke evangelističke crkve bilo vest dana. N1 je imao fokus na drugim, uglavnom aktuelnim ili analitičkim temama (preminuo Ratko Božović, nasilje u školama i sl).

U posmatranim danima funkcioneri su imali sledeće aktivnosti:

23. novembar:

Aktivnosti koje su se pojavile u vestima:

Aleksandar Vučić obišao vojnu opremu i oružje na vojnom aerodromu u Batajnici

Ivica Dačić, uz prisustvo Aleksandra Vučića, potpisao Memorandum o razumevanju o saradnji diplomatske akademije MSP Srbije i diplomatske akademije MSP Kipra.

Ivica Dačić sastao se sa ministarkom inostranih i evropskih poslova Belgije Ađom Labib.

Siniša Mali i Slavica Đukić Dejanović uručili prve studentske kartice.

Aleksandar Šapić obišao lokaciju buduće saobraćajnice.

Mihailo Jovanović: Ministarstvo informisanja i telekomunikacija u saradnji sa Kancelarijom za IT i eUpravu omogućili prijavljivanje na portal centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja putem mobilne aplikacije

Aktivnosti o kojima nije bilo vesti u posmatranim informativnim emisijama:

Ana Brnabić razgovarala sa predsednikom Kipra Nikosom Hristodulidisom.

Vladimir Orlić sastao se sa novoimenovanom ambasadoricom Tunisa Imen Lažili Amari.

Vladimir Orlić obišao je gimnaziju u beogradskoj opštini Rakovica.

Miloš Vučević sastao se sa ministrom odbrane Kipra Mihaliosom Jorgalasom

Goran Vesić obišao radove na magistralnom putu Zlatibor - Borova Glava.

Goran Vesić obišao u opštini Nova Varoš radove na izgradnji dva mosta

Goran Vesić obišao završne radove na rekonstrukciji puta Kokin brod - Pribojska banja - Priboj.

Goran Vesić obišao Prijepolje, na čijoj teritoriji se izlio Lim

Tomislav Momirović obišao kompaniju „Mitsides Point“ u Sremskoj Mitrovici sa predsednikom Kipra.

Darija Kisić posetila opštinu Blace- seosko odeljenje Osnovne škole „Stojan Novaković“ u Međuhani

7. decembar:***Aktivnosti koje su se pojavile u vestima:***

Aleksandar Vučić obišao Službu za radiološku dijagnostiku Doma zdravlja u Kruševcu

Aleksandar Vučić posetio manastir Pokrova presvete Bogorodice u Đunisu

Aleksandar Šapić obišao lokaciju na kojoj će biti izgrađen produžetak Grčke ulice

Aleksandar Šapić obišao sportske terene na Bežanijskoj kosi

Aktivnosti o kojima nije bilo vesti u posmatranim informativnim emisijama:

Aleksandar Vučić uputio čestitku rabinu Isaku Asielu i svim pripadnicima Jevrejske zajednice

Ana Brnabić razgovarala sa predsednikom Evropske džudo unije Laslom Totom

Ana Brnabić čestitala jevrejski praznik Hanuku.

Ivica Dačić čestitao jevrejski praznik Hanuku.

Vladimir Orlić čestitao jevrejski praznik Hanuku.

Goran Vesić obišao radove na rehabilitaciji puta Ćuprija – Krušar

Goranu Vesiću uručeno priznanje „Počasni građanin Ćuprije

Goran Vesić saopštio da je druga deonica Moravskog koridora puštena u saobraćaj

Tomislav Momirović učestvovao na konferenciji "CEFTA WEEK 2023" u Podgorici.

Darija Kisić Tepavčević posetila vrtić „Dečja radost” u Babušnici

Maja Popović obišla Vaspitno-popravni dom u Kruševcu, posetila crkvu u okviru doma.

Maja Popović se sastala sa predstavnicima pravosudnih organa u Kruševcu.

13. decembar:***Aktivnosti koje su se pojavile u vestima:***

Aleksandar Vučić primio Orden prvog stepena Slovačke evangeličke crkve

Aleksandar Vučić sastao se sa Haldun al Mubarakom i zajedno gledali utakmicu Crvena zvezda – Mančester siti.

Ana Brnabić na samitu EU-Zapadni Balkan.

Ivica Dačić, Danica Grujičić, Slavica Đukić Dejanović, Slobodan Cvetković, Tomislav Momirović, Tomislav Žigmanov i Đorđe Milićević na konferenciji "Svet u 2024. godini"

Jelena Begović i Mihajlo Jovanović dodelili nagrade učenicima za postignute izvanredne rezultate na republičkim i međunarodnim takmičenjima

Siniša Mali saopštenje o isplati jednokratne novčane pomoći učenicima srednjih škola

Goran Vesić posetio gradilište saobraćajnice Vojvođanski smajli“.

Dubravka Đedović Handanović uručila građanima Novog Sada ugovore o subvencijama države za unapređenje energetske efikasnosti.

Dubravka Đedović Handanović najavila isplatu po 20.000 svim zaposlenima u „Elektroprivredi Srbije“ i preduzeću Pro Tent

Aleksandar Šapić obišao radove na izgradnji atletskog stadiona u Obrenovcu

Aleksandar Šapić obišao lokaciju gde bi trebalo da se uredi nova parkign mesta u novobeogradskim blokovima

Aleksandar Šapić sastao se sa vaterpolistom Manuelom Estiarteom

Aktivnosti o kojima nije bilo vesti u posmatranim informativnim emisijama:

Tomislav Momirović na konferenciji "Žene preduzetnice - snaga ekonomije"

Miloš Vučević na otvaranju radova na izgradnji prve deonice brze saobraćajnice od granice sa Mađarskom do Srpske Crnje

Aleksandar Vučić sastao se sa Miloradom Dodikom

Goran Vesić saopštenje o rekonstrukciji železničkih stanica.

Aleksandar Martinović u Velikoj Plani – otvorio Jedinstveno upravno mesto, obišao novu zelenu pijacu, posetio gradski trg ispred Doma kulture, čija je obnova u toku i obišao domaćinstvo „Radić“, koje se bavi proizvodnjom ajvara.

Darija Kisić Tepavčević obišla vrtić u Lapovu i otvorila novo igralište za decu.

Aleksandar Šapić saopštio da je važno da prvi čovek srpske prestonice iskaže svoje nacionalne stavove

Danica Grujičić i Nikola Selaković obišli objekat staračkog doma u Malom Mokrom Lugu u kojem je izbio požar (aktivnost posle termina posmatranih vesti).

Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za datume: 23. novembar, 7. decembar i 13. decembar

Pregled po TV stanicama – zbirno

Prilozi o aktivnostima predsednika Srbije i doskorašnjeg predsednika SNS-a, čije ime nosi lista okupljena oko naprednjaka, Aleksandar Vučića, trajali su 5.121 sekundu (1h 25min 21s) u dnevnicima pet posmatranih TV stanica u tri dana izborne kampanje – 23. novembra, 7. i 13. decembra.

Ako se na to doda 4.029 sekundi o aktivnostima republičkih i gradskih funkcionera iz partija sa liste "Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve" i 2.392 sekunde za tu listu u „izbornim blokovima“ dobija se zbir od 11.542 sekunde (3h 12 min 22 s). To je 2,5 puta više nego što su u izbornim blokovima dobile sve ostale liste zajedno (4.487 sekundi), uključujući i one koje su bile u vladajućoj koaliciji.

Ako se posmatra odnos vladajućih i onih koje nisu bile deo skupštinske većine niti vlade, diskrepancija je monumentalnih razmera: vladajuće partije su kroz izborne blokove i vesti o aktivnostima funkcionera dobile 3,5 puta više vremena od opozicionih.

Treba uzeti u obzir da je najveća opoziciona lista imala i 441 sekundu „antikampanje“, odnosno predstavljanje u negativnom tonu na dve posmatrane TV stanice, dok je vladajuća imala 278 negativno intonirane sekunde na jednoj TV stanici. Ove „negativne“ sekunde nisu uračunate u zbir predstavljana izbornih listi.

Od 18 učesnika parlamentarnih izbora i dve liste koje su imale kandidate za odbornike u Beogradu, ali ne i na parlamentarnim, u izbornim blokovima u tri posmatrana dana, na pet posmatranih TV stanica uopšte nisu bile predstavljene dva manjinske liste (Politička borba Albanaca – Šaip Kamberi Albanska demokratska alternativa) i jedna lista koja je nastupila samo na beogradskim izborima (Čale ovo je za tebe).

Nijedna posmatrana TV stanica nije imala izborne tematske blokove u kojima bi predstavljala učesnike na izborima, odnosno njihove programske ili predizborne stavove o pojedinim važnim pitanjima. Većina TV stanica emitovala je u većini slučajeva snimke sa skupova ili izjave predstavnika stranaka. Može se pretpostaviti da je reč o nastavku dugogodišnje prakse – emitovanju materijala koji sami učesnici na izborima dostave TV stanicama.

Potpuno drugačiji pristup imala je TV N1, koja je imala izdvojene „izborne blokove“, ali se u njima bavila izbornim temama – spornim potpisima, pozivima za glasanje za „fanotmske birače“, razmenama optužbi vlasti i opozicije za prijavu izbornu kampanju, funkcionerskom kampanjom Aleksandra Vučića, okretanjem SPS-a nasleđu Slobodana Miloševića. U tri posmatrana bloka, zabeleženo je 278 sekundi negativno intoniranih o Aleksandru Vučiću, odnosno njegovim aktivnostima, ali i prilog od 208 sekundi o njegovom mitingu. Emitovan je još samo jedan prilog o klasičnoj stranačkoj aktivnosti- sa skupa liste „Srbija protiv nasilja“ u Kruševcu.

TV Pink i Studio B imali su niz priloga izrazito negativno intoniranih prema listi „Srbija protiv nasilja“ u ukupnom trajanju 492 sekunde, što je 2,5 puta više od vremena koje je ta lista dobila za predstavljanje u izbornim blokovima u centralnim vestima te dve TV stanice tokom posmatrana tri dana.

TV dnevnici RTS, N1, Prva, Pink i Studio B			
zbirno 23. novembar, 7. decembar i 13. decembar			
Regularne vesti, van izbornih blokova	ukupno sekundi	izjava sekundi	broj priloga
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	5121	3082	51
Rep. funkcioneri, partije sa liste Aleksandar Vučić	2981	1481	29
Gradski funkcioneri, partije sa liste A. Vučić	1048	611	14
Republički funkcioneri iz SPS-a	167	89	3
Gradski funkcioneri iz SPS-a	0	0	0
Izborni blokovi zbirno			
Aleksandar Vučić – Srbija ne sme da stane	2392	1340	38
Lista SPS-JS	801	539	23
Srbija protiv nasilja	762	406	16
Dveri-Zavetnici	523	376	16
Nada	506	332	16
SRS	390	256	11
DJB-SDS-OB	299	162	7
Mi – Glas iz naroda	266	173	8
Narodna stranka	189	111	6
Čedomir Jovanović	143	116	5
Usame Zukorlić	131	94	5
SDA Sanžaka	105	77	4
Ruska stranka	79	51	3

Koalicija za mir i toleranciju	75	49	3
SVM	59	53	2
Srbija na Zapadu – Da se struka pita	39	30	2
Politička borba Albanaca – Kamberi	0	0	0
Albanska demokratska alternativa	0	0	0
Miša Vacić (samo BGD izbori)	120	78	3
Ćale ovo je za tebe (samo BGD izbori)	0	0	0

Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za 23. novembar

Sve televizije, izuzev N1, su 23. novembra izvestile o izložbi naoružanja na vojnom aerodromu, gde je Aleksandar Vučić boravio sa predsednikom Kipra i gde je govorio o nekoliko tema. To je bila prva vest na sve četiri TV stanice, pri čemu su se razlikovale teme kojese izdvojene kao „udarne“ – Kosovo, ulaganje u vojsku. Za N1 vest dana je smrt profesora Ratka Božovića, o čemu su RTS i TV Prva izvestile na kraju dnevnika, dok Pink i Studio B nisu pomenuli. U izbornim blokovima najviše vremena dobila je SNS koja je imala 14 tonskih priloga. Lista Srbija protiv nasilja imala je ukupno 6 tonskih priloga u izbornim blokovima.

23. novembar	RTS			N1			Prva			Pink			Studio B		
	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	287	135	4	30	18	1	356	156	3	1611	1335	10	690	441	8
Republički funkcioneri, partije sa liste A. Vučić	52	27	1	0	0	0	223	68	4	0	0	0	695	326	6
Gradski funkcioneri, partije sa liste A. Vučić	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	350	201	5
Republički funkcioneri iz SPS-a	28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25	0	0

Gradski funkcioneri SPS-a	iz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Izborni blok																
Aleksandar Vučić – Srbija ne sme da stane		29	25	2	0	0	0	50	26	2	218	87	3	499	228	7
Lista SPS-JS		28	24	1	0	0	0	42	24	2	81	53	2	96	59	2
SRS		29	25	1	0	0	0	21	14	1	44	32	1	44	32	1
Dveri-Zavetnici		30	25	1	0	0	0	53	34	2	40	33	1	0	0	0
Nada		28	24	1	0	0	0	19	12	1	69	51	2	34	24	1
SVM		29	26	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Srbija protiv nasilja		30	20	1	130	68	2	50	26	2	57	31	1	48	32	1
Usame Zukorlić		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SDA Sanžaka		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Koalicija za mir i toleranciju		0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	21	1	0	0	0
Narodna stranka		28	24	1	0	0	0	14	0	0	15	0	0	0	0	0

DJB-SDS-OB	25	17	1	0	0	0	21	0	0	0	0	0	0	0	0
Politička borba Albanaca – Kamberi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mi – Glas iz naroda	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Srbija na Zapadu – Da se struka pita	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ruska stranka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Čedomir Jovanović	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Albanska demokratska alternativa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Miša Vacić (samo BGD izbori)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ćale ovo je za tebe (samo BGD izbori)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za 7. decembar

Izjave i aktivnosti Aleksandra Vučića bile su glavne vesti i 7. decembra na tri TV stanice. RTS je analizirao izvode iz intervjua Vučića za NIN, Pink je opširno izvestio o poseti Vučića Domu zdravlja u Kruševcu, pa su gledaoci mogu da čuju kako savetuje doktorku u vezi sa korišćenjem mamografa, koliko će biti povećane plate zdravstvenim radnicima i uticaju globalnih odnoa na plate – Vučić je analizirao šta će biti sa aktuelnim sukobima u svetu i da li će buknuti novi sukob u Latinskoj Americi. U dnevniku Pinka 7:00 minuta dobio je Siniša Mali koji je gostovao i pričao o investicijama, privredi, BDP-u, pomoći građanima, radnim mestima. N1 je kao glavnu vest izdvojila to što se Milan Radoičić našao na poternici Interpola. I ova TV stanica bavila se intervjuom Vučića za NIN, ali delom o istraživanju CINS-a o kol centru SNS-a. Imenovanje novog vršioca dužnosti direktora Bezbednosno informativne agencije bila je glavna vest za TV Prva i druga vest za N1, Pink i Studio B su izvestili o tome, a RTS nije pomenuo.

Ponovo je zabeležena velika nesrazmera u broju sekundi i tonskih priloga koji je dobila SNS i druge partije u izbornim blokovima namenjenim ravnopravnom predstavljanju učesnika na izborima na TV Pinku i Studiju B.

7. decembar	RTS			N1			Prva			Pink			Studio B		
	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	102	0	0	48	0	0	133	71	2	366	266	6	537	311	9
Republički funkcioneri, partije sa liste A. Vučić	0	0	0	0	0	0	0	0	0	420	420	1	164	82	3
Gradski funkcioneri, partije sa liste A. Vučić	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	396	241	5

Republički funkcioneri SPS-a	iz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gradski funkcioneri SPS-a	iz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Izborni blok																
Aleksandar Vučić – Srbija ne sme da stane		33	27	1	0	0	0	61	43	3	126	90	3	297	221	4
Lista SPS-JS		31	29	1	0	0	0	42	26	2	75	53	2	95	64	2
SRS		26	22	1	0	0	0	20	11	1	34	23	1	53	40	1
Dveri-Zavetnici		31	26	1	0	0	0	58	41	2	74	53	2	92	61	2
Nada		22	18	1	0	0	0	22	12	1	64	47	2	30	18	1
SVM		30	27	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Srbija nasilja	protiv	33	30	1	0	0	0	49	15	1	49	23	1	0	0	0
Usame Zukorlić		29	26	1	0	0	0	24	14	1	0	0	0	0	0	0
SDA Sanžaka		30	25	1	0	0	0	0	0	0	36	25	1	0	0	0

Koalicija za mir i toleranciju	18	13	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Narodna stranka	31	27	1	0	0	0	22	12	1	36	21	1	0	0	0
DJB-SDS-OB	34	0	0	0	0	0	16	8	1	70	65	1	0	0	0
Politička borba Albanaca – Kamberi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mi – Glas iz naroda	30	24	1	0	0	0	20	14	1	24	16	1	35	25	1
Srbija na Zapadu – Da se struka pita	15	11	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ruska stranka	24	19	1	0	0	0	0	0	0	25	18	1	0	0	0
Čedomir Jovanović	34	29	1	0	0	0	0	0	0	30	24	1	0	0	0
Albanska demokratska alternativa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Miša Vacić (samo BGD izbori)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	47	32	1
Ćale ovo je za tebe (samo BGD izbori)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Pregled glavnih informativnih emisija pet televizija za 13. decembar

Aleksandar Vučić na većini posmatranih vesti bio je vest dana i 13. decembra. Za TV Prva glavna vest tog dana bila je da se Vučić sastao sa prvim čovekom Mančester sitija, Haldunom al Mubarakom, pa vest da je dobio orden od slovačke crkve, a tek potom je izvestila o samitu EU-Zapadni Balkan. Za Pink su Vučić i orden bili vest dana, sledio je izveštaj o o uspesima srpske ekonomije, pa onda vest o samitu, kroz izjavu Ane Brnabić. Orden za Vučića je i za Studio B bila glavna tema, sledila je najava šta će Vučić raditi narednog dana, potom su izvestili o sastanku sa vlasnikom Mančester sitija, sastanku Aleksandra Šapića sa njegovim prijateljem, vaterpolistom, te potom o samitu. Ta RTS je, međutim samit bio vest dana, a za N1 dojava o bombama u školama dok je samit bio druga vest. U izbornom bloku na TV Studio B, SNS je dobila više od 10 minuta, dok je Srbija protiv nasilja bila „predstavljena“ saopštenjem RIK-a u kojem se ta list aoptužuje da vrši pritisak na to telo.

13. decembra	RTS			N1			Prva			Pink			Studio B		
	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga	ukupno sekundi	izjava sekundi	br. tonskih priloga
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	65	34	1	0	0	0	165	32	1	413	84	4	318	199	2
Republički funkcioneri, partije sa liste A. Vučić	0	0	0	335	43	1	587	250	7	175	47	2	330	218	4
Gradski funkcioneri, partije sa liste A. Vučić	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	302	169	4
Republički funkcioneri iz SPS-a	0	0	0	55	42	2	59	25	1	0	0	0	0	0	0

Gradski funkcioneri SPS-a	iz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Izborni blok																
Aleksandar Vučić – Srbija ne sme da stane		27	22	1	208	37	2	45	22	2	153	116	2	646	396	6
Lista SPS-JS		36	31	1	90	62	3	39	24	2	86	60	2	60	30	1
SRS		28	25	1	0	0	0	23	12	1	33	20	1	35	0	0
Dveri-Zavetnici		35	31	1	0	0	0	37	25	2	73	47	2	0	0	0
Nada		29	25	1	0	0	0	37	13	1	56	41	2	96	47	2
SVM		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Srbija protiv nasilja		35	31	1	206	72	2	20	11	1	55	35	2	0	0	0
Usame Zukorlić		30	26	1	0	0	0	22	14	1	26	14	1	0	0	0
SDA Sanžaka		0	0	0	0	0	0	19	13	1	20	14	1	0	0	0
Koalicija za mir i toleranciju		21	15	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Narodna stranka		0	0	0	0	0	0	24	15	1	19	12	1	0	0	0

DJB-SDS-OB	25	21	1	0	0	0	41	24	2	67	27	1	0	0	0
Politička borba Albanaca – Kamberi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mi – Glas iz naroda	31	27	1	0	0	0	18	12	1	25	17	1	73	28	1
Srbija na Zapadu – Da se struka pita	24	19	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ruska stranka	18	14	1	0	0	0	0	0	0	12	0	0	0	0	0
Čedomir Jovanović	27	24	1	0	0	0	20	14	1	32	25	1	0	0	0
Albanska demokratska alternativa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Miša Vacić (samo BGD izbori)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	37	23	1	36	23	0
Ćale ovo je za tebe (samo BGD izbori)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Preporuke

- Funkcionerska kampanja treba da bude regulisana izmenom člana 50. Zakona o sprečavanju korupcije ograničavanjem promotivnih aktivnosti javnih funkcionera u službenom svojstvu tokom cele kampanje. Aktuelna odredba Zakona o elektronskim medijima ne sprečava funkcionersku kampanju, njena ograničenja se lako zaobilaze, a njeno dodatno pooštavanje ne bi sprečilo neopravdanu prednost za sadašnje funkcionere.
- Da bi se sprečila zloupotreba javnih resursa u cilju sticanja naklonosti birača, u vidu skrivene/indirektne kupovine glasova, trebalo bi zabraniti svaku vanrednu podelu novca i socijalna davanja (uz striktno regulisane moguće izuzetke). Trebalo bi da se obuhvati odricanje i otpis dugova i zapošljavanje u javnom sektoru (uz striktno regulisane moguće izuzetke).
- Zloupotreba javnih resursa u vidu sajtova i društvenih medija ministarstava, drugih institucija i državnih organa za pozitivnu ili negativnu promociju političkih opcija treba strogo regulisati.
- Učesnici izbora treba da budu u obavezi da objave podatke na svim sajtovima, profilima društvenih medija koji se koriste u kampanji, uključujući sve svoje lokalne ogranke/ogranke i njene zvaničnike.
- Vlada i Skupština treba da bez odlaganja preduzmu sve neophodne mere za unapređenje Zakona o finansiranju političkih aktivnosti propisivanjem odgovarajućeg roka za donošenje odluke o izveštaju u izbornoj kampanji (skratiti dosadašnji rok od pet dana i odrediti to na način da spreči zloupotrebe političkog subjekta od koga, prema postojećim rešenjima, isključivo i isključivo zavisi da li će prijem obaveštenja biti potvrđen ili ne kao preduslov za donošenje odluke -- na primer od datuma dostavljanja obaveštenja umesto datuma prijema potvrde);
- Vlada i Skupština treba da bez odlaganja preduzmu sve neophodne mere za unapređenje Zakona o sprečavanju korupcije tako što će izričito i nedvosmisleno propisati obavezu Agencije da o podnetim izveštajima odlučuje rešenjem, a ne obaveštenjem o ishodu postupka, koji, pošto nije upravni akt, onemogućava sudsko preispitivanje odluke Agencije;
- Vlada i Skupština treba da bez odlaganja preduzmu sve neophodne mere za unapređenje Zakona o sprečavanju korupcije tako što će izričito propisati obavezu Agencije da odluku objavi po prijavi, kao i rok u kojem to mora učiniti, posebno imajući u vidu potrebu hitnog delovanja.
- Finansiranje trećih lica treba regulisati na način da se onemogući zaobilaženje obaveza, ograničenja i zabrana Zakona o finansiranju političkih aktivnosti. Pre nego što se reguliše finansiranje od strane trećih lica, sve plaćene promocije partijskih zvaničnika treba da budu uključene u izveštaj o finansiranju kampanje stranke.
- Tužilaštvo treba da deluje proaktivno, na početku izborne kampanje treba da edukuje javnost o krivičnim delima vezanim za izbore, kupovinu glasova i nelegalno finansiranje kampanje i informiše ih o otvorenim kanalima za prijavljivanje nedela.
- Tužilaštvo treba odmah da ispita sve sumnje u kampanji 2023. u vezi sa kupovinom glasova i nelegalnim finansiranjem kampanje, bez obzira da li je bilo krivičnih prijavi ili je to samo izašlo u javnost u klasičnim medijima ili društvenim mrežama

- Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo javne uprave treba da javno objave podatke o promeni prebivališta na način koji će omogućiti analizu i identifikaciju mogućih manipulacija migracijom birača.
- Krivični zakonik treba izmijeniti kako bi pokrio sve poznate oblike/modalitete kupovine glasova identifikovane u praksi. Trebalo bi da bude usklađeno sa izbornim zakonodavstvom. Tužilaštva zadužena za suzbijanje korupcije trebalo bi da imaju nadležnost za nezakonito finansiranje kampanje.
- Treba ograničiti maksimalne izdatke u izornoj kampanji po izornoj listi/kandidatu
- Transparentnost finansiranja kampanje tokom kampanje treba povećati uvođenjem sistema partijskih „otvorenih bankovnih računa“, dostupnih javnosti na internetu (češki model).
- Treba revidirati sistem raspodele budžetskih sredstava za kampanju – kako bi se omogućila raspodela u ranoj fazi kampanje, pri čemu pojedinačni iznos po učesnicima kampanje nije povezan sa ukupnim i konačnim brojem učesnika, kako je propisano važećim pravilima.
- Izveštaje o finansiranju kampanja na veb-sajtu Agencije za borbu protiv korupcije treba da se objavljuju u formi prilagođenoj korisniku, koja se može pretraživati.
- Obrazac za podnošenje izveštaja o finansiranju kampanja treba poboljšati kako bi eksplicitno obuhvatio nove vidove promocije (kao što su društvene mreže, veb platforme itd.)